

JEGYZET

A Szegedi Ítéltáblán Szegeden, 2014. január 17. napján megtartott konferenciáról

Előadók:

Dr. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnöke
Dr. Répássy Róbert, igazságügyért felelős államtitkár, KIM
Dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltábla elnöke, az OBH Kommunikációs munkacsoportjának tagja
Dr. Hilbert Edit, a Budapest Környéki Törvényszék elnöke, az OBH Kommunikációs munkacsoportjának elnöke
Dr. Péterfalvi Attila, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke
Dr. Hack Péter, az ELTE Büntetőeljárás Tanszékének vezetője
Dr. Badó Attila, a Szegedi Tudományegyetem Összehasonlító jogi Intézetének vezetője
Dr. Kertész József, a Szegedi Ügyvédi Kamara elnöke
Dr. Vida-Sós Tünde, a Szegedi Járásbíróság bíróját

Harangozó Attila:

Tisztelettel köszöntöm Handó Tünde asszonyt, az Országos Bírósági Hivatal elnökét; Hilbert Edit asszonyt az OBH Kommunikációs munkacsoportjának vezetőjét; Répássy Róbert államtitkár urat, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkárát; Péterfalvi Attila urat, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnökét, Badó Attila professzor urat, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi kar, Összehasonlító jogi intézet vezetőjét; Hack Péter urat, az ELTE Büntetőeljárás Tanszékének a vezetőjét; Kertész József urat, a Szegedi Ügyvédi Kamara Elnökét és Vida Sós Tünde bírónőt, a Szegedi Járásbíróság bíróját.

A mai konferencia megnyitóját Handó Tünde elnök asszony mondja el, a levezető feladatokat pedig Hilbert Edit asszony látja el.

Handó Tünde:

Köszönöm a lehetőséget és örülök, hogy ennek a nagy munkának az első állomása éppen Szegeden lehet. Ez is mutatja, hogy feltétlenül kell minden kezdeményezésnek először a fővárosból elindulnia. Szeretném megköszönni az OBH Kommunikációs munkacsoportjának - amelynek elnöke Hilbert Edit, tagja pedig többek között Harangozó Attila elnök úr -, azt a felvetést, amely szerint rendeznünk kell azokat a problémákat, amelyek ma sok gondot okoznak mindannyiunk számára.

Kérdés, hogy azokat az adatokat, amelyeket a bíróságok akár az ítélezési, akár az igazgatási munka során kezelnek, milyen körben lehet nyilvánosságra hozni. A bírók a tárgyalóteremben sokszor nem tudják megfelelően kezelni azt a helyzetet, ha a mobiltelefon kamerájával rögzítik egyesek a tárgyalást, vagy ha a sajtó képviselői szeretnék a tárgyalóterem több pontján felállítani a kamerákat.

Problémát jelent ez, hiszen egy nyilvános tárgyaláson is felmerülhetnek az ügyfelek személyes vagy szenzitív adatai. Az is probléma lehet bizonyos esetekben, hogy a tárgyalási jegyzék ki van függesztve a tárgyalóterem ajtaja előtt. Nem olyan régen jártam Brüsszelben, ahol csodálkozva láttam, hogy a tárgyalóterem ajtajánál csak az szerepel, hogy melyik bíró melyik napokon tárgyal az adott teremben, és azt senki nem tudhatja, hogy kinek az ügyét tárgyalják ott, csak az az ügyfél, aki oda idézést kapott.

Sokféle megoldást találtak ki a különféle országok bírósági rendszerei arra, hogy ezeket az adatokat

hogyan lehet a mai technikai viszonyok és kihívások között kezelni. Az bizonyosan látható, és erre a vitaindító anyag is rámutat, hogy azok a szabályok, amelyek nekünk keretet jelentenének, sok helyen elszórva szerepelnek, és nem is adnak választ minden lehetséges kérdésre. Nagyon fontos tehát, hogy közösen azonosítsuk azokat a problémákat és ezeket valamennyi résztvevővel együttműködve oldjuk meg. Együtt kell meghatároznunk azokat a közös megoldásokat, amelyekkel eleget tehetünk a személyes adatok védelmével kapcsolatos követelményeknek, a nyilvánosság, az átláthatóság, az integritás követelményének, és persze annak is, hogy a bíróságok alapvető alkotmányos kötelezettségeiket teljesítsék az ítélezés során. A fő feladatunk tehát nem a sajtó vagy az érdeklődő kutatók kiszolgálása: a bírónak az ítélezési munkára kell koncentrálnia, a megalapozott döntéshez kell, hogy rendelkezésre álljanak az adatok.

Azt remélem, hogy a mai indító esemény, majd a további országos rendezvények és az ezt körülölelő sajtónyilvánosság és az a honlapfelület, amelyet a vélemények gyűjtésére alakítunk ki, elvezet minket oda, hogy meg tudunk fogalmazni egy olyan koncepciót, amely a jogalkotó számára használható lesz és alkalmas arra, hogy ennek alapján egy olyan új jogszabály szülessen, amely mindannyiunk számára igazodási pont lehet.

Hilbert Edit:

Szeretettel köszöntök mindenkit és nagyon örülök annak, hogy ilyen sokan részt vesznek. Ez jelzés arra, hogy valamennyien nagyon fontosnak tartjuk azt a kérdést, amelynek a megvitatására most összejöttünk. Engedjék meg, hogy pár szóval elmondjam, hogyan alakult ki ez a vitaanyag, amelyet mindenkinek a rendelkezésére bocsátottunk, és ami ennek a konferenciasorozatnak a témája lesz.

A két éve működő Kommunikációs munkacsoportot 2013. elején kérte fel az OBH elnöke arra, hogy a bírósági adatkezelésről, illetve az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló problémakört, illetve az ezzel kapcsolatos törvényjavaslatot, és az erre vonatkozó vitaanyagot dolgozza ki. A kidolgozás dr. Harangozó Attila, a munkacsoport tagja, a Szegedi Ítéltábla elnökének a nevéhez fűződik. A vitaanyag megalkotásában a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság részéről, adatvédelmi szakértőként Dr. Majsa Dóra vett részt, de közreműködtek benne a szegedi egyetem hallgatói is. Az anyagot vitára bocsátottuk, és a bíróságok, bírák észrevételeit, hozzászólásait beépítettük. Amit most közzétettünk, az már az észrevételekkel egybedolgozott vitaanyag. Elképzelésünk szerint a vitaanyagot a valamennyi ítélőtábla illetékességi területén rendezett konferencia-sorozaton fogjuk megvitatni előadókkal, és az ott elhangzottakat ismételten beleépítjük az anyagba. A végső konferenciát követően pedig egy olyan javaslatot próbálunk majd kidolgozni, amely aztán átfogja mindazokat a problémákat, amelyekkel a gyakorló bírók szembesülnek.

A bírói gyakorlat oldaláról közelítünk tehát - nem is tehetünk másként – úgy, hogy természetesen bevonjuk a tudomány művelőinek a tudását. Elsődlegesen azokra a kérdésekre szeretnénk választ kapni, amikre a gyakorló bírónak a mindennapi munkájuk során szükségük van, és vagy nem kapnak választ, egzakt eligazítást, vagy pedig nagyon vitatott az a mód, amellyel feloldhatók lennének ezek a kérdések.

Mindannyian tudjuk, és az elnök asszony is utalt rá a megnyitójában, hogy a tárgyalások nyilvánosságával is vannak problémáink, és a bírósági ítéletek nyilvánosságával is. Nekem, és bizonyosan nem csak nekem, folyamatosan problémát jelent, amikor orvosi adatokat, egészségügyi adatokat meglehetősen pontossággal leírunk az ítéletekben, mert ez a feladatunk, ez az eljárási kötelezettségünk. Idézőjelben mondhatom, hogy én személy szerint rosszul szoktam megélni azt, amikor egy erőszakos közöszlész, vagy egy nemi erkölcs elleni bűncselekmény tényállását megkapják az egyébként azonos vádban szereplő lopások sértettjei is. Adott esetben több száz sértett. Ugyanis nem tudunk úgy az eljárási szabályok szerint ítéletet szerkeszteni, hogy ez a rész kihagyható legyen az ítéletből, és csak az érintett személy kapja meg. Akár a sértett orvosi adatai, akár az elkövetők elmeállapotára vonatkozó orvosi adatok gyakorlatilag nyilvánossá válnak, mert mi az ítéletünk személyi részének, illetőleg tényállási részének részévé téve kézbesítjük azt

azoknak, akiknek eljárási kötelezettségünk.

Azt gondolom, hogy ugyanilyen problémák vetődhetnek fel a gyermekjogok, illetőleg a sértetti jogok védelme kapcsán. És talán még a definíciókkal is adós a jogalkotó, hogy pontosan mit tekintünk adatnak, mit miként tudunk definiálni, és aztán miként kell ezzel eljárunk.

Az utóbbi évek tudatosították azt, hogy voltak eddig is problémáink, amelyeket valamilyen módon kezeltünk, de rá kellett jönnünk arra, hogy ennek átláthatónak, szabályozottnak kell lennie. Ami eddig csak az egyéni érzékenységeinkre volt bízva, azt szeretnénk szabályozottá, átláthatóvá és kiszámíthatóvá tenni. Biztos vagyok benne, hogy ez a konferencia ilyen tekintetben is hasznos lesz.

Az előadókkal egyeztetve, a meghirdetett programtól eltérően, egy-egy előadást követően azonnal mód van arra, hogy hozzászóljanak vagy kérdéseket tegyenek fel az előadók és a hallgatók.

Első előadóként felkérem dr. Harangozó Attilát, a vitaanyag kidolgozóját, a munkacsoport tagját az előadására.

Harangozó Attila:

A vitaanyagot részletesen nem ismertetném, csak néhány sarokpontra szeretném felhívni a figyelmet. Mindenekelőtt arra, és itt elsősorban államtitkár urat fogom megszólítani, hogy évtizedes problémákról van szó. Az a kérdés ugyanis, ami itt felmerül, az 1992-ben elfogadott első adatvédelmi törvénynek a folyománya. A közigazgatási struktúrában kialakított jogszabályokat alapvetően a közigazgatásra tervezik meg. Ennek egyébként a legeklatánsabb példája a közadatokkal kapcsolatos legutóbbi szabályozás, az újrahazsnosítási törvény, amelyből meggyőződésem szerint kifejejtették a bíróságokat. A közadatok újrahazsnosítására vonatkozó szabályozásban, ami ez esetben a BH-knak, IH-knak, és egyéb más cégaladatoknak az újrahazsnosítását jelenti, nincsen vonatkozó szabályozás - és ez csak egy, amire szeretnék utalni. Rengeteg más olyan probléma van, mint például a közzétételi listák az infótörvény alapján, amit a bíróságokra csak úgy lehetett ráhúzni, ha elkezdtük - szinte saját értelmezésünkben - újragondolni magát a jogszabályt. Ezért hiszem azt, hogy itt a jogalkotónak egy picit másként kellene megközelíteni a kérdést, mint az eddigi hagyományos közigazgatási szemléletű megközelítés. Vannak olyan problémák, amelyek abból következnek, hogy amíg mondjuk egy adóigazgatási eljárásban, vagy egy népegészségügyi eljárásban semmilyen ügyfélnyilvánosság nincsen, addig a bíróságok esetében ezzel szemben alaptörvényi kötelezettség van: a tárgyalások nyilvánosságának a kötelezettsége, amely egyébként alapjog.

Egyszer megkérdeztem az egyik tudósítótól, hogy miért a fejrészt kockázzák ki, és miért nem az egész alakot. Azt mondta azért, mert az utolsó perükben a Ptk-t alkalmazták, ahol az ítélet a képmáshoz való jogot védte éppen. A másik tévétársaság ugyanarról a tárgyalásról viszont a teljes alakot kikockázta, mégpedig azért, mert az ő esetükben a bíró az adatvédelmi törvényt alkalmazta, ahol az ember sziluettjét is védik. Ennél eklatánsabb példa talán nincs is annak szemléltetésére, hogy az új Ptk. nincs összhangban az infótörvénnyel. Nyilvánvalóan polgári jogi alapelv a képmás védelme, miközben egyébként nem magasabb rendű jogszabály, mint az infótörvény.

Ebből is látszik tehát, hogy nem csak az elszórtsággal van a probléma, hanem a törvények diszharmóniájával is. Ha például a tárgyaláson olyan adatokat kell felolvasni, amelyek valamilyen szempontból védettek, legyenek ezek személyes vagy különleges adatok, vagy akár titkok, akkor tisztázni szükséges, hogy a nyilvános tárgyaláson a titkok felolvasása járhat-e jogkövetkezménnyel, a bíróság ezzel okozhat-e kárt, vagy nem. Kérdés továbbá, hogyan kell ilyen esetekben a zárt tárgyalás szabályait alkalmazni, hiszen az képtelenség lenne, ha például amikor a bíró egy híváslistát olvas fel, akkor kiürítetteti a tárgyalótermet, a híváslista felolvasása után visszaengedi a nyilvánosságot. Ezzel ugyanis – értelem szerűen – a helyzet veszítené el a komolyságát. Nem

tartom kizártnak azt a megoldást, hogy például a nyilvános tárgyalások vonatkozásában az arra jogosultak előzetesen nyilatkozzanak arról, kéri-e bizonyos adatoknak a védelmét. Az pedig megint más kérdés, hogy ez majd az ügyiratoknak a nyilvánosságát, a másolatok nyilvánosságát, vagy esetleg az ott készült okiratoknak, jegyzőkönyveknek, határozatoknak a nyilvánosságát is érinti-e.

Az újragondolás során követhetjük azt az elvet, amely szerint minden jó, ahogy most van, csak kicsit fabrikálunk az eljárási törvényeken. Meggyőződésemm szerint azonban ugyanezekkel a problémákkal szembesülnénk, mert arra nem is gondolt senki, hogy olyan, mintha a két eljárási törvény egymással párhuzamosan futna, holott egyáltalán nem így van. Például egy büntetőeljárásán belül, ha egy magánfél polgári jogi igényt érvényesít és neki van jogi képviselője, akkor ő a Pp. szabályai alapján kérheti, hogy ne jelenjen meg a sajtótudósításban, azaz hogy őt kitakarják. Ugyanakkor például ugyanannak az ügyvédi karnak a képviselői közül egy büntetőeljárásán belül az egyik látszik, a másik ki van takarva, mert éppen magánfélként polgári jogi igényt érvényesít. De hozhatnám példaként azt is, amikor egy közszereplő a tárgyalóteremben az arcának a kitakarását kéri, majd az ítélethirdetés után az összes tévécsatornának nyilatkozik arról, hogy mennyire nem ért egyet az ítélettel. Azt gondolom, hogy ezeket a kérdéseket tisztázni kell!

A vitaanyag szerint – amely a bírák véleményét már tartalmazza – alapjog az igazságügyi adatok megóvása, illetőleg az arra jogosultak számára a megismerés lehetővé tétele. A kérdés, hogy kik az arra jogosultak. Ténylegesen társadalmi nyilvánosságot kell, hogy biztosítsunk a jogerős befejezéséig, vagy pedig nem. Az infótörvény ugyanis azt mondja, hogy a bűnügyi személyes adat különleges adat, amire szigorú szabályok vonatkoznak. A gyakorlatban egyébként abszolút perifériális kérdés a tárgyalási jegyzék problémája, amire elnök asszony is utalt. Ez ugyanis közkeményen bűnügyi személyes adat, nem nyilvános. Ehhez képest, ha valaki ezt lefotózza a telefonjával és felrakja a Facebookra azzal, hogy „voltam a tárgyalóteremnél gyerekek, gyertek, itt lesz szakmai gyakorlat”, akkor az a kérdés, hogy ez jogsértés, nem jogsértés, célszerűségi elv, vagy a célnak megfelelő felhasználás volt-e. Ezeket kérdéseket sajnos még most is sok vonatkozásban rendeleti szinten szabályozza a jogalkotó.

A polgári és a büntetőeljárás párhuzamosságára már mondtam példát, de mondhatnék a közigazgatási eljárásra, a cégeljárásra is. A tárgyalás nyilvánosságára vonatkozó eltérő szabályokat pedig már a sajtó képviselői sem nagyon értik...

Sok mindent kell végiggondolnunk, bizonyos kérdések ki is kell, hogy kerüljenek, például a Bszi-ből, mint az anonimizálás, vagy ki kellene, kerüljenek az eljárási törvényekből, mint a tárgyalás nyilvánossága. Most kezdődik a Be. kodifikáció, és a tárgyalás nyilvánossága eddig hagyományosan mindig az eljárási törvényekben szerepelt – de azt gondolom, hogy ez elsősorban alkotmányossági kérdés. Ha az infótörvényre épülne, és annak esetleg egy speciális szabályozását eredményezné, akkor meggyőződésemm szerint jó néhány vitás kérdés megoldódna. A vitaanyag azt is tartalmazza, hogy ez más eljárásokra, választott bírósági eljárásokra, vagy egyéb eljárási formákra is kiterjedne.

Nagyon fontos, és mindenképpen beszélni kell az igazságügyi adatkezelés felügyeletéről is, amely ebben a pillanatban a legkevésbé megoldott. A bíróság gazdálkodását az ÁSZ ellenőrzi, a dohányzással kapcsolatos szabályokat az egészségügyi hatóság - tehát nem az ördögtől való, hogy az igazságügyi működés egy külső államigazgatási kontroll alá tartozik. Mivel annyira heterogén, eltérő és vitatott a gyakorlat a tekintetben, hogy a bírósági eljárások vonatkozásában lehet-e külső kontrollja az akkori biztosnak, vagy a mostani hatóságnak, hogy ezeket is tisztázni kell. Az érintetteknek ugyanis mindegy, hogy közigazgatási vagy ügyészségi eljárásban kezelik az adatait, a lényeg, hogy egységes védelemben részesüljön.

Nagyon fontos továbbá az igazságügyi adat fogalmának a definiálása. Egészen eltérő a bírósági nyilvános tárgyalásokon keletkezett adatoknak a sorsa, hiszen ebben a pillanatban ezek mindenki számára hozzáférhetővé válnak, mivel az anonimizálás önmagában nem védi meg a természetes személyek adatait attól, hogy nyilvánosságra kerüljenek. Ezer példa van arra, hogy bírósági

jegyzőkönyvek, bírósági ítéletek különböző közösségi portálokra felkerülnek. Ha ezeket védeni szeretnénk, akkor azt is meg kell határozni, hogy ezzel az adattal ki, hogyan rendelkezhet, vagyis ami a legfontosabb, tisztázni kell a felelősségi szabályokat. Meggyőződésem szerint, ha a felelősségi szabályok betartása és végrehajtása is megfelelően történne, akkor erről is lehetne ebben a törvényben rendelkezni.

Két dologról szeretnék még beszélni: az egyik a személyi hatály, a másik a tárgyi hatály.

A személyi hatály legfontosabb kérdése – ennek a törvénynek – hogy kire terjed ki: csak a bíróságokra, vagy adott esetben mindenkire, aki a bírósági ügygel kapcsolatba kerül. Ha csak a bíróságokra terjed ki, akkor tulajdonképpen egy klasszikus törvény lenne, aminek ugyan van értelme, de nem tisztázná egyértelműen a bíróságról kikerülő adatok, információk sorsát. Abban az esetben viszont, ha ez mindenkire kiterjed – aki akár a bíróságon ügyfélként jelenik meg, vagy aki adott esetben a bírósági ügyiratokból másolatot, kiadmányt kaphat, és ebből adódóan ezeknek az igazságügyi adatoknak a birtokába kerül –, egy ellenőrzött körben lennének az igazságügyi adatok. Meg lehetne határozni azt, hogy ki, milyen kötelezettségekkel terhelt, és ha ezt a kötelezettséget megszegi, akkor milyen felelősségi szabályokkal kell szembenéznie.

A tárgyi hatály arra vonatkozik, hogy milyen ügyekre terjed ki a szabályozás, hogy kizárólag csak a bíróság előtt folyamatban lévő ügyekre, vagy minden olyan ügyre, ami a bírósági ügynek az előzménye. Ez esetben egy kiterjesztőbb értelmezést látnék indokoltnak, ahol a bírósági ügy, a bírósági ügyirat megjelenik, és ahol ezek az igazságügyi adatok hivatalos felhasználás útján kezelésre kerülnek, azokra úgy gondolom, hogy ki kellene terjednie.

Nyilvánvaló, hogy sok vita lesz a következő időszakban. De bármi is lesz a viták eredménye, magának a koncepcióval kapcsolatos diskurzusoknak az a célja, hogy beszéljünk róla, teljesül. Bízom azonban abban, hogy ha mindenki összerakja a tapasztalatát, tudását, ismeretét, akkor eljutunk odáig, hogy mégiscsak lesz valami kézzelfogható eredmény.

Köszönöm szépen!

Hilbert Edit:

Az előadók, a hallgatók részéről van-e hozzászólás?

Szeretném kérni minden felszólalótól, hogy legyen szíves a nevét bemondani, mert hangrögzítéssel vesszük fel a vita anyagát. Mikrofont biztosítunk, de mert csak hangot vesz fel, tudnunk kell, hogy ki a felszólaló.

Második előadóként dr. Répássy Róbert államtitkár urat kérem fel.

Répássy Róbert:

Köszönöm a szót! Elnök Asszony, Elnök Urak, Tanár Urak, Kedves Kollégák! Nagyon szépen köszönöm a meghívást erre a konferenciára. Arra kaptam felkérést, hogy az OBH Kommunikációs munkacsoportja által kidolgozott vitaanyaggal kapcsolatos észrevételeinket kifejtsem.

Szeretném előrebocsátani, hogy az igazságügyi tárcának, mint a jogalkotásért felelős minisztériumnak ez az első véleménynyilvánítása: Kérem, úgy tekintsenek a véleményünkre, mint az első olvasat utáni álláspontra. Nem is lesz teljes körű a véleményem, és természetesen nem zárom ki, hogy az egyeztetések alatt, a későbbiekben, meggyőzzük egymást. Magam is nagyon fontosnak tartom ezt a konferenciát, és köszönöm, hogy megszervezték, mert így eszmét cserélhetünk.

Ezek után rátérek a konferencia tárgyát képező témákra:

Az Alaptörvény VI. cikkének (2) bekezdése alapjogként biztosítja az információs önrendelkezési és az információs szabadsághoz fűződő jogokat. Ezen alapvető jogok érvényesülésének és érvényesítésének biztosítékait az információs önrendelkezési jogról és az információs szabadságról szóló infotörvény tartalmazza. Az infotörvény Magyarország európai uniós és nemzetközi kötelezettségei alapján európai összehasonlításban is kiemelten magas alapjogvédelmi szintet biztosít. Az infotörvény alkalmazandó tehát minden személyes adat, illetve közérdekű adat

kezelésével járó tevékenységre, így megfelelően biztosítja azt a keretet is, amelyet egy igazságügyi adatkezelési és tájékoztatási törvény előkészítése során figyelembe kell venni.

Az igazságszolgáltatási szervezetrendszerben folytatott adatkezelésre vonatkozó szabályok átgondolását azonban mindenképpen előre mutató kezdeményezésnek tartjuk. Az igazságügyi adatkezelésről szóló törvény koncepciójának továbbfejlesztéséhez, azonban még további egyeztetésekre és együttműködésre van szükség. Nélkülözhetetlen például azoknak a bírósági tapasztalatoknak, problématípusoknak az összegyűjtése, részletes kifejtése és a jogszabály-előkészítés folyamatába történő becsatornázása, amelyekre a koncepció csupán helyenként utal. A fennálló problémák azonosítása, feltárása vezethet csak el a szabályozási diszfunkciók komplex megoldásához, legyen az adott probléma megoldása akár jogértelmezést, akár jogalkotást igénylő feladat.

Az igazságügyi adatkezelés szabályozásával összefüggésben a rendelkezésünkre bocsátott koncepció olyan megfontolandó javaslatokat tartalmaz, amelyek megvitatása még akkor is fontos, ha a felvetések szerintünk újragondolandók. Engedjék meg, hogy az idő rövidségére tekintettel inkább csak az általam problémásnak ítélt elemekre reagáljak. Nem azokról fogok beszélni, amelyekkel egyetértünk a felvetésben, hanem elsősorban problematikus kérdéskörökről szeretnék beszélni.

A jogalkotásról szóló törvény úgy rendelkezik, hogy a jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell a jogrendszer koherenciáját. Az igazságügyi adatkezelésről szóló törvény koncepciója meglátásunk szerint számos helyen indokolatlanul tér el az adatvédelmi jog dogmatikájától és terminológiájától. Így a koncepció a hatályos jogban létező jogintézmények eltérő tartalommal történő megállapítására, valamint olyan új jogintézmények, fogalmak megalkotására tesz javaslatot, amelyek zavart okozhatnak az infótörvény és a megalkotandó új szabályok együttes alkalmazásában. Ennek megfelelően nem tartom indokoltnak, hogy a megalkotni kívánt törvény újradefiniálja a személyes adatok és a közérdekű adatok fogalmát a bírósági ügyekre tekintettel, illetve azokat átfedő adatkategóriákat határozzon meg. Mindenképpen szükségesnek tartom ugyanakkor a személyes adatok azon körének meghatározását, amelyek kezelésére – az infótörvénynek a kötelező adatkezelés feltételeire vonatkozó szabályának figyelembe vételével – az igazságügyi adatkezelésről szóló törvény felhatalmazást adna. A jogforrások közötti koherencia biztosítása érdekében arra szükséges tehát törekedni, hogy az igazságügyi adatkezeléssel kapcsolatos rendelkezések a hatályos jogba szervesen illeszkedő, azt kiegészítő normákként kerüljenek kialakításra.

A koncepció jelzi, hogy az Alaptörvény jelenleg nem deklarálja az igazságszolgáltatási alapelvek között az igazságügyi adatok védeltségét és az azokról adható tájékoztatás rendjét. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy ezen alapelvek a tisztességes eljáráshoz, valamint az információs önrendelkezéshez és az információs szabadsághoz fűződő alapjogok tartalmának elemeit képezik, azokból nézetünk szerint egyértelműen levezethetőek, külön nevesítésüket alaptörvényi szinten nem látom indokoltnak. Hozzáteszem, hogy az információs alapjogok nem csupán önmagukban értelmezendők, azok számos más alapjoggal közvetett, vagy közvetlen kölcsönhatásban vannak, ilyen például a véleménynyilvánítás szabadsága, vagy az emberi méltósághoz fűződő jog.

Néhány további gondolat a koncepció szabályozási területeiről:

A koncepcióból az olvasható ki, hogy a hatályos törvények a büntetőügyekben tartott tárgyalásokra és a kihirdetett határozatokra vonatkozóan tartalmazznak megfelelő, konkrét rendelkezéseket. A jogalkalmazási problémát ehhez képest a koncepció alapvetően az eljárások és döntések alapját képező adatokban és ügyiratokban látja, amelyek jogi státuszát a hatályos jogszabályok nem megfelelően rendezik. Továbbá a koncepció szerint hiányzik az egységes, egyértelmű szabályozás ezen adatok és iratok megismerésének és nyilvánosságra hozatalának feltételeivel összefüggésben is.

Véleményem szerint, ha elfogadjuk a koncepció megállapításait, az új törvény elsődleges feladata e kérdések rendezése lenne. A koncepció ugyanakkor e szabályozási körön jóval túlmutat, amelynek

az indokoltsága kérdéses lehet. Ezentúl alapkérdés annak vizsgálata, hogy bevezethető-e mind a polgári, mind a büntetőeljárások tekintetében egységes szabályozás, ahogyan azt a koncepció tartalmazza, tekintettel ezen eljárások alapvetően eltérő jellegére, amely eltérő jelleg az adat- és iratkezeléssel is szorosan összefügg.

A koncepció nézetem szerint jelenlegi állapotában nem határolja el megfelelően az adatkezelésre és az iratkezelésre vonatkozó szabályozást. Az információs jogok tárgya az adat, az információ, nem pedig az adathordozó, például az okirat. E jogok minden esetben az adathoz kapcsolódnak, függetlenül annak tárolási, megjelenítési formájától, és összhangban a szabályozás technológiai semlegességének követelményével. A technológiai semlegesség követelménye a jogalkotás során a továbbiakban is érvényesítendő a szabályozás rugalmassága és időtállósága érdekében.

A koncepció az igazságügyi adatkezelési törvényt a tekintetben is egységes szabályozásként javasolja megalkotni, hogy az a bíróságok igazgatási célú nyilvántartásaira is vonatkozzon. Ennek kapcsán azonban szükséges figyelembe venni, hogy a nyilvántartások egy része már jelenleg is részletes adatkezelési normák hatálya alá tartozik, gondolok itt például munkajogi, vagy számviteli nyilvántartásokra. Ebből következően az egységes szabályozás kialakítása során véleményem szerint mérlegelni kell, hogy az igazgatási célú nyilvántartások normáinak integrációja milyen előnyökkel és hátrányokkal jár, és ezen integrációnak milyen hatása van a jogrendszer koherenciájára.

A koncepció a kétség kívül létező joghézagok mellett több olyan, a bíróságok adatkezelését érintő szabályozási hiányosságra utal, amelyek álláspontom szerint az infotörvény megfelelő alkalmazása esetén nem állnak fenn. Így például az adatkezelés megkezdésének időpontja, valamint az adatkezelő személye az infotörvény hatályos rendelkezései alapján egyértelműen meghatározható.

Az infotörvény rendelkezéseit és logikai felépítését figyelembe véve számunkra kérdéses a koncepció azon megállapítása, mely szerint nem egyértelmű a jogi helyzet abban a tekintetben, hogy a bíróságok, mint adatkezelők az államhatalmi rendszeren belül külön jogállásúak-e, vagy sem. Az igazságszolgáltatási szervezetrendszer függetlenségét álláspontom szerint nem sérti sem az, hogy a személyes adatok védelmére vonatkozó előírásokat be kell tartania, sem pedig az, hogy a bíróság közfeladatot ellátó szervnek minősül, ez utóbbi minőségéből fakadóan pedig közérdekű adatokat is kezel. E kérdések tekintetében a bíróságok, mint adatkezelők külön jogállása, vagy különös jogállása nem tűnik indokoltnak.

Azzal, hogy az infotörvény 27. § (2) bekezdés g) pontja lehetővé teszi közérdekű, vagy közérdekből nyilvános adatok megismerésének korlátozását a bírósági eljárásra tekintettel, a jogalkotó az információs szabadság korlátozásával egyensúlyban álló közérdekként ismeri el a hatékony igazságszolgáltatás biztosítását. Éppen ezért kétségesnek tartom a koncepció azon észrevételének megalapozottságát, miszerint az infotörvény nem veszi figyelembe az igazságszolgáltatás speciális viszonyrendszerét. Ezen a ponton a koncepció további kidolgozása során az eljárási kódexek áttekintésével annak vizsgálata és azonosítása szükséges, hogy a bírósági eljárás során melyek azok az adatok, amelyek megismerhetősége az igazságszolgáltatás hatékonyságának érvényesülése érdekében az infotörvény által kifejezetten lehetővé tett korlátozást igényelhetnek.

A tárgyalások nyilvánossága és a tárgyalásokon elhangzott, egyébként az igazságszolgáltatás szervei által kezelt adatok, például a bünyügyi személyes adatok felhasználása álláspontom szerint is a szabályozás alapvető, és egyben valószínűleg a legnehezebben megoldható kérdése. Abban a tekintetben azonban nem osztom a koncepcióban rögzített álláspontot, hogy nem alapjogok egymáshoz való viszonyát kell rendezni. Véleményem szerint ebben az esetben az igazságszolgáltatás nyilvánossága és a személyes adatok védelme áll összeütközésben egymással, amely kollízió feloldása, illetve az érintett alapjogok érvényesülése közötti egyensúly megteremtése mindenképpen alapos és megfontolt mérlegelést igényel.

A koncepció azon javaslata, mely szerint az előterjesztett beadványokban az ügyfeleknek a törvény által meghatározott adatokat minősítéssel kellene ellátniuk, további átgondolást igényel szerintünk. A személyes adatok, a különleges adatok, közérdekű adatok, és közérdekből nyilvános adatok

megfelelő kezelésének kötelezettsége alól ugyanis az igazságszolgáltatás szervei akkor sem mentesülnének, ha a kérdéses adatok jellege a benyújtott iratban nincs megjelölve, hiszen minden beadványt ebben a tekintetben is a tartalma szerint szükséges elbírálni.

Kérdéses emellett, hogy a koncepció által javasolt kötelezettség nem okozna-e szükségtelen adminisztratív terheket, nem tenné-e az eljárásokat lassabbá és költségesebbé, továbbá nem járna-e adott esetben a bírósághoz való hozzáférés jogának a sérelmével.

Nem találom követhető iránynak a koncepció azon felvetését, amely szerint a jogalkalmazó bíróságnak lenne kötelezettsége vizsgálni, hogy az érvényesíteni kívánt információs jogok milyen jogpolitikai célt szolgálnak. A jogszerűen benyújtott adatigénylések teljesítése során véleményem szerint ugyanis éppen az információs szabadság rendeltetéséből fakadóan, szűk körű kivételektől eltekintve, nincs mérlegelési lehetősége a jogalkalmazónak, ezt a jogpolitikai mérlegelést a jogalkotó jogosult elvégezni azzal, hogy az adatigénylés teljesítésének kötelezettsége alól kivételeket meghatároz.

Tisztelt Elnök Úr, Elnök Asszony, Hölgyeim és Uraim! Törekedtem arra, hogy a hozzászólásomban kiemeljem azokat a sarokpontokat, amelyek a jövőben a jelentős előkészítő munka során mindenképpen továbbgondolást igényelnek. Összefoglalóan azonban elmondható, hogy feltétlenül szükség van az egymást rontó, néhol eltérő, néhol egymást kizáró szabályok összehangolására, a joghézagok megszüntetésére. Kérdéses azonban, hogy a megalkotandó szabályok önálló kódexben történő elhelyezése feltétlenül indokolt-e, vagy a szükséges szabályozás a meglévő előírások módosításával, a speciális rendelkezéseknek az érintett törvény önálló fejezetében történő elhelyezésével megoldható.

Az is kérdéses, hogy szükséges-e, illetve az eljárásjogok sajátos szabályozási igényének sérelme nélkül lehet-e jelentős eltéréseket mutató büntető- és polgári eljárásokra vonatkozó speciális szabályokat egységesíteni. Egy általánosító jellegű szabályozás ugyanis az egyes eljárásokhoz nem kellően igazodó, a szabályok megfelelő alkalmazását megnehezítő eredményhez is vezethet. A munka megkezdésének ugyanakkor elengedhetetlen előfeltétele egy olyan problémakatalógus létrehozása, amely kirajzolja a szükséges jogalkotási munka fő irányait.

A megtárgyalt koncepció álláspontom szerint kérdésfelvetésével a jogalkotásban és a jogalkalmazásban résztvevők számára egyaránt az együtt gondolkodáshoz nyújt kellő inspirációt, remélem, hogy ennek a folyamatnak az előre vitelét magam is szolgálhattam az itt elhangzott véleményemmel.

Köszönöm szépen, hogy meghallgattak.

Hilbert Edit:

Nincs hozzászólás? Itt a jogász-szakma képviselői vannak jelen a bíróságokról, ügyészségről, rendőrségről. A napi gyakorlatból tudom, hogy igenis foglalkoztatnak bennünket ezek a kérdések... Elnök asszony hozzászólna.

Handó Tünde:

Amikor erre a rendezvényre jöttem, arra gondoltam, hogy itt mindenki elmondja majd, ami a saját mindennapi problémája. Egy vitafórum a lényege az, hogy vita alakuljon ki. Nem az viszi előre a dolgokat, hogy elhallgatjuk, ha valamiben esetleg nem értünk egyet. Külön szeretném megköszönni államtitkár úr beszédét, amelynek a vége és eleje nagyon udvarias volt, de rámutatott arra, amire Berta úr felszólalása is: rengeteg apró probléma van. A problémakör feltérképezése elengedhetetlen, és ha már minden felkerült a táblára, akkor tudjuk azokat szépen sorba rendezni, és megnézni, hogy ezekkel a problémákkal egyáltalán foglalkozik-e jogszabály. Valóban koncepcionális kérdés például, hogy kell-e egy újabb kódex. Most még minden kérdés nyitott, mindenkinek lehetősége van arra, hogy pro- és kontra érveket hozzon fel.

Én magam nagyon szorgalmazom egy problématérkép elkészítését, hogy ne csak felvetések legyenek, hanem egy egységes lista egységes kategóriákkal, amelyekkel megfoghatóvá tudjuk tenni

a problémákat.

Hilbert Edit:

Nekem kifejezetten rossz érzés volt, amikor azt láttam, hogy egy, a mi bíróságunkon tárgyaló ügyben a sértetti jogok, illetve a gyermekek jogainak védelmében nem nyilvános a tárgyalás, és semmi sem volt nyilvános az iratokból sem. Ezt követően viszont teljes részletességgel megjelent a sajtóban az, hogy mi és hogyan történt a gyerekekkel, mi a falu neve, sőt, a ház, amelyben laktak is le van fényképezve. A személyi hatályhoz fűzném hozzá: mennyire sikerült vajon megvédeni a sértettek jogait egy ilyen szituációban, amikor még azt sem tudjuk garantálni, hogy abban az újságikkben legalább a valós tények jelenjenek meg - amit egy bírósági eljárásban nagyjából garantálni tudnánk. Hogy olyan érdekek és jogok ütköznek, amelyekről nem tudjuk, hogy hogyan oldjuk fel.

Átadom a szót.

Harangozó Attila:

Nem azért szeretnék vitatkozni Répássy úrral, mert eltérő az álláspontja. De nem rendezi a törvény, hogy mondjuk az ügyfélnek joga lenne beadványában kérni azt, hogy bizonyos adatok, információk védelemben részesüljenek, hogy a banktitkát titokként kezelje a jogalkalmazó, vagy az egészségügyi különleges adatát védje. Azt is gondolom, hogy a jog társadalmi céljának, rendeltetésszerű gyakorlásának a vizsgálata bírói kötelezettség. Nagyon nehéz lenne elvitatni egy bírótól, hogy egy joggal való visszaélés vonatkozásában ne nyilvánulhasson meg... Továbbra is azt gondolom, hogy ami elméleti szinten aggályt vet fel, nevezetesen, hogy miért kell a kialakult rendet megbontani, az egy a gyakorlatban felmerült problémára reagál. Az ügyfél nem tudja, hogy éppen polgári, vagy büntetőeljárásban vesz részt, azt tudja, hogy van egy adata, amit védeni kell, amit ő a bíróságtól vár el, nem az egyes eljárásban résztvevőktől, akik tulajdonképpen az eljárási törvényeket alkalmazzák. Nem félek a több kódex együttes alkalmazásától, más törvényeket is alkalmazunk az ítélezés során, ez szerintem egy bírói ismeretanyagba belefér.

Köszönöm.

Dr. Balla Lajos:

A Debreceni Ítéltábla elnöke vagyok. Arról volt az előbb szó, hogy nyilvánvalóan a bíróság működésével kapcsolatosan vannak speciális adatkezelési szabályok. Ezeket a szabályokat nem elégíti ki, vagy ezt a gyakorlatot nem elégítik ki azok az általános szabályok, amelyek ebben a körben léteznek. Ehhez a gondolathoz szeretnék egy dolgot hozzátenni:

Abból, amiről eddig beszéltünk, kitudt még egy dolog: az eljárásjogok, amelyeket a bíróság, illetőleg az egyes ügyszakok használnak, ezek szerint nem elegendők azoknak a gyakorlati problémáknak a rendezésére, amelyek már Harangozó elnök úr felvezetőjében és államtitkár úr előadásában a koncepcióval kapcsolatosan felmerültek. Én hozzátennék még egy dolgot: át kellene gondolni az eljárásjogok szerepét, és az eljárásjogokban azoknak a rendelkezéseknek a jelenlegi működését, hatályosulását, gyakorlati alkalmazását, amelyek egyébként az adatkezelésről szólnak, vagy szólhatnak, vagy értelmezéssel átvitt módon, de rendelkeznek. Itt az adatok zártan kezelésére gondolok, a nyilvánosság problémájára gondolok. Amikor egy speciális szabályrendszer kialakításáról beszélünk, akkor ebbe a körbe be kell vonni azokat az értelmezési kérdéseket is, amelyek a hatályos eljárási jogszabályokon alapulnak.

Köszönöm.

Hilbert Edit:

További hozzászólás nincs.

Következő előadó dr. Péterfalvi Attila úr, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke. Együttal köszönetet szeretnék mondani Majsa Dórának, aki részt vett a Kommunikációs

munkacsoport munkájában, és akin keresztül a NAIH észrevételei beépültek a vitaanyagba.

Péterfalvi Attila:

Tisztelt elnök asszony, elnök úr, államtitkár úr, professzor urak, hölgyeim és uraim! Szeretnék én is gratulálni és örömet kifejezni, hogy ez a párbeszéd létrejött, hiszen nagyon sokszor tapasztalta a hatóságunk a különböző vizsgálatok során, hogy a közfeladatot ellátó szervek keckevedésnek veszik az adatigénylést, illetőleg azt a reklamációt, amikor az állampolgár, vagy különböző szervek, civil szervezetek kifogásolják, hogy nem azok az adatok kerültek közzétételre, amelyeket a jogszabály előír. Annak külön örülök, hogy a hatóságot ilyen mértékben bevonták a munkába, és ebben a munkatársaim részt vehettek. Ez mindjárt választ ad arra a kérdésre is, amely időnként megfogalmazódik: hogy az adatvédelmi hatóságnak, korábban az adatvédelmi biztosnak van-e hatásköre a bíróságok vizsgálatára. Talán a bírók, vagy akik figyelemmel kísérték a korábbi eseményeket emlékeznek arra, hogy Kaltenbach Jenő egy nyilatkozatában egyszer azt találta mondani: a bírók nem ismerik, mi van az Alkotmányban, mert azt nem forgatják az ítélezésük során. Ebből egy elég nagy skandalum lett. Volt akkor egy megállapodás az alkotmányos intézmények között: amikor a bírósági eljárásokat, a konkrét ügyeket vizsgáljuk, ennek a szellemében járunk el. Így például – adatvédelmi biztосként - nem indítottam hatósági eljárást egy olyan esetben, amikor a panaszos szerint a bíró indokolatlanul olvasta fel az ő egészségi állapotára vonatkozó rendelkezéseket.

Az észrevételemet megírtam a Kúria elnökének is, illetőleg ha jól emlékszem, akkor a bírósági hivatal elnökének is arról, hogy milyen eljárás lenne összhangban az infótörvény rendelkezéseivel.

Azt gondolom, hogy mára egyértelmű - ahogy államtitkár úr is fogalmazott -, hogy az Infotv. szerint minden magyarországi adatkezelésre kiterjed a hatóság kompetenciája, ez nem akadály a vizsgálatoknak. Készültem ugyan egy előadással, de én is inkább azokra a dolgokra reflektálnék, abból idéznék, amely a koncepcióval kapcsolatos állásfoglalásunk volt.

Mi azt támogatjuk, hogy mindenképpen törvényi szabályozás rendezze az adatkezeléseket, hiszen az Infotv. szerint személyes adat kezeléséről csak törvény rendelkezhet. Tehát mindenképpen fontos, hogy világos, megfelelő szintű norma rendezze a kérdéseket, támogatjuk az egységes szabályozást is, ami az adatkezelés és a nyilvánosság oldaláról könnyebb kezelhetőséget jelent. Azt gondolom, hogy mindkét megoldás mellett állnak érvek és ellenérvek is, azonban – hangsúlyozom még egyszer – a törvényi szabályozás nagyon fontos.

Úgy ítéltük meg, hogy az igazságügyi adat fogalmáról lehet gondolkodni, de egyben személyes adatokról is van szó, a bűnügyi személyes adat fogalma pedig az uniós adatvédelmi irányelvből is fakad. Amikor olyan fogalom megalkotására kerül sor, ami új, figyelembe kell tehát venni a nemzetközi szabályozást is.

A tárgyalás vagy az igazságszolgáltatás nyilvánosságánál különböző szakaszokat lehet megemlíteni. A tárgyalási jegyzékkel kapcsolatban mi is tapasztaljuk, hogy nagyon sokszor a sajtó vágóképként használja fel ezeket. Fontos kérdés a bírósági eljárás nyilvánossága, az, hogy a társadalom általi ellenőrzés meddig terjed, milyen adatok ismerhetőek meg, illetve kik jogosultak az eljárás során keletkezett adatokba betekinteni, a tárgyaláson történetekről hogyan, milyen mélységig és milyen módon lehet a nyilvánosságot tájékoztatni. Akarjuk-e a sajtót vagy az állampolgárokat odahívni, milyen adatok szerepeljenek az interneten közzétett országos tárgyalási jegyzékben, illetve milyen céllal tesszük mindezt. Egyetértek olyan megoldással is, ami egyfajta eligazítás az állampolgárok számára: csak az ügy száma van, de nem tartalmaz személyes adatok. A sajtó esetében pedig volt olyan külföldi megoldás, ahol jelszóval lehetett megismerni a tárgyalási jegyzéket.

Születtek már alkotmánybírósági döntések is, illetve az Emberi Jogok Európai Bírósága is állást foglalt már abban a kérdésben, hogy a tárgyalás nyilvánossága garanciális szabály. Amikor az igazságszolgáltatás, illetve a tárgyalás nyilvánosságáról beszélünk, akkor több alkotmányos alapjog ütközik. Munkatársaimmal úgy kell ezekben az esetekben eljárunk, hogy ne szakbarbár módjára csak az adatvédelem és a közérdekű adatok nyilvánosságára, hanem minden fontos alapjogra

figyelemmel legyünk. Azt is világosan rögzíteni kell a jövőbeni szabályozásnak, hogy különbség van a tárgyalótermi nyilvánosság, az akták kutathatósága és a sajtónyilvánosság között is, hiszen mindegyiknek más a célja.

Másrészt azt gondolom, az is világos, hogy adatvédelmi szempontból is kikristályosodnak bizonyos elvek. Határozott véleményem, hogy a nyilvánosság nem jelenti azt, hogy mindenki azt csinál az adattal, amit akar. Az Emberi Jogok Európai Bírósága is úgy foglalt állást, hogy a személyes adatok oltalmán keresztül a magánszféra védelemben részesül még akkor is, ha az adat nyilvánosság elé került. Tehát a nyilvánosságnak megvan a célja, az, ha nyilvánosságra kerül is, nem szabad préda. Másrészt az is biztos, hogy az igazságszolgáltatás – mondjuk úgy – igénybevétele sok esetben kényszer, nem pedig választás. Nem lehet tehát ezt úgy értelmezni – ahogyan erre az Alkotmánybíróság is utalt –, hogy aki bírósági eljárást indított, az lemondott a személyes adatok védelméhez fűződő jogáról. Egyértelműen nem mondott le. Másrészt, ha a tárgyalás nyilvánosságáról beszélünk, akkor azt is hangsúlyozni szükséges, hogy ez esetben olyan alkotmányos elveket is figyelembe kell venni, amely a fegyverek egyenlőségét jelenti, tehát azt, hogy milyen adatokat ismertet a bíró a tárgyaláson, milyen adatokhoz jut hozzá az ellenérdekű fél, illetőleg a képviselője. Nem csak adatvédelmi, vagy információszabadság kérdése ez tehát, hanem magának a fegyverek egyenlőségének az elvére is vonatkozik.

Figyelembe kell venni továbbá a sajtó szerepét. A nemzetközi gyakorlatot elemezve sokféle megoldás érvényesül. Van, ahol csak rajzokat lehet közölni, van ahol felvételeket is, máshol egyenesben lehet a tárgyalásokat közvetíteni. Magyarországon is volt már arra példa, ha nem fért el a sajtó, hogy zárt láncú adással közvetítették, mi történik a tárgyalóteremben. És nem csak a sajtót kell figyelembe venni. Aki okostelefonnal ül a tárgyalóteremben, azonnal hírt adhat a tárgyaláson történt dolgokról.

Nagyon fontos azt is rögzíteni, hogy egyértelmű, nem csak az Infotv., hanem a sajtótörvény alapján is, hogy a sajtószabadság gyakorlása nem járhat mások személyéhez fűződő jogainak megsértésével. A sajtó nem valósíthat meg bűncselekményt, szabálysértést. Mégis sok problémánk van a sajtó tudósításaival kapcsolatban. Olyan is előfordult, hogy sajnos lepattantunk az igazságszolgáltatásról, amikor eljárást kezdeményeztünk egy tizenéves kiskorú cselekvőképtelen személy szexuális bűncselekmény áldozatának az arcát bemutató televízió ellen. A nyomozóhatóság véleménye szerint nem történt érdeksérelem az ügyben. Nem elég tehát a tárgyalások, az igazságszolgáltatás nyilvánosságát rendezni, ha hiányzik a médiaetika.

Az anonimizálással kapcsolatban szintén egyetértünk azzal, hogy nem elegendő a nevek kicserélése monogramra, mert az anonimizálás felismerhetetlenné tételt kellene, hogy jelentsen.

Rossz a szabályozás és egyértelműen különbséget kellene tenni képmás és hangfelvétel esetében. Annak idején elkövettük azt az eretnekséget, hogy egy Ptk.-módosítás kapcsán még adatvédelmi biztосként azt mondtam, hogy tulajdonképpen ki is lehetne hagyni a személyiségi jogok ilyen rendszerét a Ptk.-ból, hiszen az adatvédelmi törvény lefedi, mert ami nevesített személyiségi jog az egyben személyes adat is, amit az adatvédelmi törvény szigorúan szabályoz. Javaslatot tettünk arra is, hogyan kell eljárni azon közfeladatot ellátó személyek esetében, akik ellen a tevékenységükkel összefüggésben büntetőeljárás folyik. Nonszensz ugyanis, hogy ugyanaz a védelem illeti meg a vesztegetőt és a vesztegetettet.

Adatvédelmi biztосként magam is találkoztam a korábban már felvetett kérdéssel, sőt indokolatlannak is találtam azt, hogy például egy száz vádlottal szembeni ítéletnél mindenki megismeri a másikkra vonatkozó adatokat. Ráadásul a különleges adatokat – az egészségügyi adatokat mindenképp – valóban indokolt lenne elkülönítve kezelni.

Ezúttal inkább problématerképet vázoltam, bár egy-két felvetésre igyekeztem megoldási javaslatot is adni, amelyeket a munkatársaim közvetítettek is az OBH-nak írásban megküldött véleményben. Részünkről nem kardinális kérdés, hogy milyen formában, egy kódexben vagy más módon történik majd, de nagyon örülünk, hogy az egységes szabályozás igénye felmerült. A jövőre nézve is megígérhetem, hogy a kérdésben továbbra is partnerek leszünk!

Köszönöm a lehetőséget!

Hilbert Edit:

Köszönöm a felszólalást! Szívemből szólt az előadó, ezek szerint nem csak szakmai, hanem szakértő szemmel is láthatóak a problémák.

A felszólalók közül hozzászólás:

Répássy Róbert:

Tulajdonképpen egy kérdést szeretnék feltenni. Megütötte a fülemet az a gondolatsor, vagy okfejtés, ami az igazságszolgáltatásban keletkező adatokkal kapcsolatban különbséget engedett a sajtó számára nyilvános és az állampolgárok számára nyilvános adatok között. Nehezen tudom elképzelni, hogy létezhetnek olyan adatok, amelyek mindenki számára nyilvánosak, de a sajtó számára nem, vagy fordítva. Értem a jóindulatú felvetést, csak nem tudom megoldani jogilag a problémát.

Péterfalvi Attila:

A tárgyalás nyilvánossága az eljárásban résztvevők joga, a sajtónyilvánosságot azonban mindenképpen megkülönböztetett szabályozás alá kell venni, a sajtó képviselője nem állampolgárként ül a tárgyaláson. Nyilván a jogi szabályozásban nehéz különbséget tenni, nem véletlenül említettem meg a sajtóetikát.

Harangozó Attila:

A Kommunikációs munkacsoportban is sokat gondolkoztunk a kérdésről. Valószínűleg az lenne a megoldás, hogy van külön tárgyalótermi és van társadalmi nyilvánosság. Ha a kettőt úgy próbáljuk meg elhatárolni, hogy a tárgyalóteremben jelenlévőknek valamiféle regisztrációja történik, akkor a felelősségük is könnyebben megállapítható. Ha valaki – az infótörvény azt hiszem, engedi is – a személyes feljegyzései céljából kezelheti másnak a személyes adatát, viszont abban a pillanatban, ha azt nyilvánosságra hozza, már felelősséggel tartozik érte. Vagyis a nyilvános tárgyalásra regisztrálni kell. Az megint más kérdés, hogy ez mennyire ütközik nemzetközi normákba vagy protokollokba. De jó néhány olyan közintézmény van, mint például az Országgyűlés, ahol biztonsági okokból rögzítik a jelenlévők személyes adatait. Konstruktív gondolkodással el tudnánk választani a két nyilvánosságot egymástól.

Trappné dr. Kiszely Rita, az Országos Bírói Tanács soros elnöke:

Büntetőbírói funkciómban szeretnék hozzászólni az utolsó mondathoz. Teljesen személyes vélemény: a nyilvános tárgyalásokon a tárgyalótermi regisztrációt abszolút nem tudom elfogadni. Úgy gondolom, hogy azt, ha egy ügyfél, mint egyfajta állampolgári kontroll, éppen ugyan nem abban az ügyben ügyfél, de úgy van vele, hogy érdeklí, mondván „bemegeyek, megnézem, hogy néz ki egy tárgyalás”, viszont tőle akkor elkérik az iratait, az nagyon sok mindennek ellentmond. Új jogszabályokról, a meglévők értelmezéséről és ezek harmonizációjáról beszélünk éppen. Nagyon sok külföldi ítéletet szerzek be, de eddig nem láttam olyat, amelyben talán még a vádlott lábmérete, szexuális identitása, bármi is adott volt. Ha a hatóságok körbeírják azokat a körülményeket, amelyek a büntetés kiszabásánál lényegesek lehetnek, akkor ezek vagy a jegyzőkönyvben vagy zárt borítékban lesznek, semmiképpen sem az ítéletben!

Arra utalok, hogy a meglévő jogszabályokat, előírásokat is lehet úgy alkalmazni, hogy azokkal bizonyos problémákat feloldjunk.

Hilbert Edit asszony már említette, hogy zárt tárgyalásokon nem lehet „ugrabugrálni”, elrendelni, kiküldeni, behozni, stb.. Elnézést minden érintettől, de a pertaktikába az is belefér, hogy egy zárt tárgyalásra összegyűjtöm azokat a kérdéseket, amelyek nem tartoznak a nyilvánosságára, legyen az

híváslista, egészségügyi irat, lehallgatás jegyzőkönyv, stb.. Vagyis az új jogszabály, a harmonizáció, de az is fontos lenne, hogy mi bírók egységesen értelmezzük azt, ami van.

Az anonimizálással kapcsolatban annyit tennék hozzá, egyetértek azzal, hogy nem jó, ahogyan most van. Egyrészt sokszor szégyen elolvasni, mert ha azt hiszik az állampolgárok, hogy ilyen ítéletet írunk, akkor nagy baj van... Másrészt ennél sokkal nagyobb probléma, hogy aki kézhez kapja a teljes ítéletet, legyen az vádlott vagy sértett, kiteheti a hirdetőtáblára is a lakóháza előtt.

Köszönöm.

Hilbert Edit:

Folyamatosan vetődnek fel új problémák. Az utóbbi időkben például azzal szembesültünk, hogy a tanúk online vesznek részt a tárgyalásban - kinn a folyosón. Pontos ismereteik vannak arról, hogy mi hangzik el a tárgyalóteremben, mire bejönnek. Nem tudjuk megakadályozni, hogy ne szerezzen arról, ami éppen elhangzik, tudomást egy olyan tanú, akit például a nyomozás során még nem hallgattak ki, és éppen az első vallomására kerülne sor.

Egyébként halk tanácskozásban megvitattuk, és nagyon jó ötletnek tartjuk a problématerkép elkészítését, és van is elképzelésünk arra, hogy informatikailag ez hogyan valósítható meg. Fel tudjuk rajzolni úgy, hogy folyamatos hozzáféréssel mindenki új problémapontokat illeszthet bele, illetve a pontokhoz a saját kérdéseit felvesse.

További észrevétel?

Vida-Sós Tünde:

Köszönöm, csak egy mondatot szeretnék, majd később, a saját előadásomban reagálnék részletesebben. Az előttem szólóhoz kapcsolódva: egyetértek azzal, hogy jelenleg is vannak olyan szabályok, amelyek hatékonyabb betartásával és odafigyeléssel jó néhány probléma megelőzhető lenne.

Köszönöm.

A szünet után:

Hilbert Edit:

Most dr. Badó Attila következik, a Szegedi Tudományegyetem Összehasonlító Jogi Intézetének a vezetője. Az előadás előtt egy kis bevezetést tennék hozzá: amikor a munkacsoport a vitaanyagot kidolgozta, nem csak a hazai joggyakorlatot, illetve problémákat tekintettük át, hanem az Országos Bírósági Hivatal október végére kétnapos tanácskozást, nemzetközi konferenciát is szervezett bíróság és nyilvánosság címmel, amelyen külföldről hívott előadók adtak tájékoztatást a nemzetközi gyakorlatról, amelyeket a konferencia előkészítő anyagába igyekeztünk beépíteni.

Badó Attila:

Nagy szeretettel köszöntök mindenkit, akik itt a mai napon megjelentek, és mint itt látszik a prezentációban, jómagam az említett konferencián az általam moderált workshopnak az eredményeit szeretném bemutatni az „Intézményi szervezeti nyilvánosság a 21. század vonatkozásában” címmel. Sajnálatos módon a vitában nem tudok részt venni, ezért elnézést kérek. Röviden szeretném összefoglalni mindazt, ami az említett nemzetközi konferencia workshopján elhangzott. Az október 25-i konferencián három szekcióban tárgyaltuk meg a nemzetközi szintű problémákat a nyilvánossággal kapcsolatban, és annak a workshopnak a vezetését láthattam el, amely elsősorban az igazgatási vezetőket érdekelheti és nem igazán a bírák mindennapi tevékenységéhez kapcsolódik. Ez a jelentkezésekből jól látszott: először ha jól emlékszem hárman jelentkeztek, szemben a másik kettővel, ahol tíz feletti létszámot számoltunk. Azután a bírósági hivatal gyengéd unszolására ez a létszám felduzzadt. Azt kell mondjam, hogy a mi kis szekciónk rendkívül aktív volt és miután a bírák átlátták azt, hogy itt olyan problémákról is lehet beszélni,

amelyek valójában az ő közvetlen munkájukat, az ő tevékenységüket is érintik, nagyon élénk vita alakult ki.

A vitában albán, spanyol, osztrák, moldáv, szlovén és a prezentációban feltüntetett országok képviselőin túl, magyar résztvevők is voltak. Gombos Katalinnak szeretnék köszönetet mondani, aki részt vett ezen a szekcióülésen, illetve Deilinger Viktóriának, aki egy prezentációval is hozzájárult a workshop sikeréhez.

A nyilvánosság általános szerepéről is szó volt, amely nem más, mint egy társadalmi kontroll az igazságszolgáltatás felett. Miután egyre inkább függetlenedik az igazságszolgáltatás, valamifajta társadalmi kontroll minden jogrendszerben kívánatos, és az, hogy a különböző jogrendszerek ezt hogyan és milyen módon biztosítják az igazságszolgáltatás nyilvánosságán keresztül, abban jelentős különbségek mutatkoznak. Azt lehet látni, hogy a 20. század második harmadától igencsak megnőtt a jelentősége az intézményi szervezeti nyilvánosságnak is, amely olyan kérdésekre vonatkozik, hogy hogyan működik a bíróság, hogyan használja fel a költségvetését, milyen szerződéseket köt, de ide tartoznak a fegyelmi eljárások a bírákkal szemben, a szignálás kérdésének a nyilvánossága és átláthatósága, és még egyéb más kérdések, amelyekről szólni fogok.

Az a probléma, amiről államtitkár úr és elnök úr szóltak és vitatkoztak, első kérdésként a workshopnál is felmerült, nevezetesen, hogy ezeket az intézményi-szervezeti problémákat érdemes-e külön törvényben tárgyalni.

Ám előtte néhány szót még arról, hogy a társadalmi kontrollnak milyen megnyilvánulási módjait konstataulta a workshop. Egyfelől jeleztük a tudományos kutatás és tudományos igényű vizsgálatok fontosságát az igazságszolgáltatás nyilvánosságra vonatkozásában, amelyek ma is folynak Magyarországon. E tekintetben az utóbbi időben a bíróságok pozitív hozzáállását tapasztaljuk. Jó néhány évvel ezelőtt intézetünk folytatott egy kutatást a különböző megyék büntetéskiszabási gyakorlatának különbségeiről, és akkor elég jelentős problémákkal szembesültünk.

Most úgy látjuk, hogy ezen a téren fejlődés van. Azt lehet látni, hogy a tudományos kutatás keretében megvalósuló külső kontroll nagyon lényeges, az igazságszolgáltatás hatékony működése szempontjából is. Még akkor is, ha ez sokszor valóban zavaró és sokszor a bírakat nyilván idegesítheti, hogy olyanok, akik egy „statlapot” nem tudnának kitölteni, olyan kérdések iránt érdeklődnek, amelyek tőlük meglehetősen idegenek.

A másik külső kontroll, amelyről a workshop keretében beszélgettünk, az a sajtó volt, amely az intézményi szervezeti nyilvánosság szempontjából ugyancsak jelentőséggel bír, hiszen a sajtó különböző kérdésekkel bombázhatja a bíróságokat.

Az én saját érdeklődési területem a laikus bíraskodás, ami szintén egyfajta társadalmi kontrollként felfogható, valamint a nyilvánosság egy módja. Ezzel kapcsolatban egy olyan vizsgálatra emlékeztetnék, amely azt kutatta, hogy a bírák viselkedése hogyan változik meg abban a helyzetben, ha a laikus bírák, vagy a sajtó képviselői jelen vannak a tárgyaláson. Lényeges különbségeket fedeztek el. Nagyon leegyszerűsítve úgy summázható a vizsgálat eredménye, hogy a bírák, a szakszabírák udvariasabbá váltak.

Az igazságszolgáltatás legitimitása szempontjából is különös jelentősége van a nyilvánosságnak, és nem mindegy hogy a bíráról milyen kép alakul ki. Képesek-e azt közvetíteni a társadalom felé, hogy pártatlan, méltányos, udvarias, tisztességes eljárás keretében elvégzett ítélkező tevékenység az, amely jellemzi őket, avagy ezzel ellentétes vélekedés alakul ki.

Az OBH kiküldött a nemzetközi résztvevőknek egy meglehetősen jól precizított kérdéssort, az erre adott válaszokat összegeztük, táblázatba foglaltuk, és hamarosan meg is küldjük a végleges verziót. Az egyik kérdés az volt, hogy van-e intézményi szervezeti szempontból különbség más állami szervekhez képest a bíróságok tekintetében, és hogy szükség van-e külön szabályozásra.

A workshop összefoglaló véleménye az volt, hogy ugyan a kérdőívekből látszott, hogy Dániában például teljesen külön szabályozás van e tekintetben, ehhez képest viszont az összes többi

országban nincs ilyen külön szabályozás. Ez nyilván ettől még - mint ahogy a workshop összefoglaló véleménye is ez volt - nem kizárható, sőt elképzelhető, hogy bizonyos szempontok miatt fontos és szükséges egy önálló szabályozás.

A workshopban négy problémát vitattunk meg, amelyek az intézményi szervezeti nyilvánosság kérdéskörébe tartoznak. Egyrészt beszéltünk arról, hogy a bírák kiválasztásával és az előmenetellel kapcsolatban melyek lennének azok a kívánatos szabályzások, amelyek a nyilvánosságot érintik. Vajon a bírák szelekciója és az előmenetel mennyiben élvezhet nyilvánosságot, mennyire tartozik ez választópolgárokra, az adófizető polgárokra. Különböző jogrendszerekben ezt másként biztosítják.

Miután jómagam egy összehasonlító tanulmányt szenteltem a bírák kiválasztásának különböző módozatira, úgy látom, hogy tulajdonképpen a magyar szabályozás jelen pillanatban kezd közelíteni ahhoz az általam ideálisnak tartott kiválasztási mechanizmushoz, amelyet a jogtudomány érdem alapú kiválasztásként aposztrofál. A pontrendszer kialakításával és a pontrendszer működtetésével azt gondolom, hogy nagyon komoly lépést tettünk egy objektívebb kiválasztási rendszer felé. Ugyanakkor a nyilvánosság és a transzparencia e tekintetben véleményem szerint várat magára. Az egyik workshop résztvevő jelezte is, hogy például egy jól szabályozott jogorvoslati lehetőség biztosítása esetleg felmerülhetne, és ugyanígy az előmenetel tekintetében a bírói vezetők kiválasztása vonatkozásában ugyanez elhangzott.

Nem tértünk ki részletesen a politika és a független igazságszolgáltatás viszonyára. Nagyon érdekes volt, hogy a workshop osztrák hölgy résztvevője hogyan vélekedett a kérdésekről. Egyszerűen nem is értette a problémát! A bíró független, senki bele nem szólhat az ítéletébe... Mondta tehát ezt egy olyan ország képviselője, ahol tudjuk, hogy a minisztériumi igazgatás mindmáig létezik.

A másik kérdéskör melyet megvitattunk, az automatikus szignálás problematikája volt. Jól tudjuk, hogy Magyarországon ezzel régóta adós a törvényhozás. Minden résztvevő arról számolt be, hogy a hazájukban automatikus szignálás létezik, tehát a törvényes bíróhoz való jog elvét valamilyen módon szigorúbban érvényesítik. Olyan országok képviselői is vettek részt a konferencián, ahol az utóbbi időszakban jelentős reformokat is végrehajtottak e tekintetben. Azokat a magyar álláspontokat és bírói véleményeket elég jól ismerem, amelyek általában a szakmai szempontok sérelmét állítják szembe az előre meghatározottság követelményével.

Azt tudom mondani, hogy ha egyszer máshol is működik, akkor nagy valószínűséggel Magyarországon is működne minden szakmai ellenérv figyelembe vétele mellett is, hiszen ha akár az olaszoknál, akár a németeknél, osztrákoknál, vagy még az Egyesült Államok esetében is működik, akkor nehéz ellenérveket felsorakoztatni. Az is egészen biztos, hogy az egyenlő bírói munkaterhelés szempontjából is rendkívül jelentős lépés lenne. Az olasz kolléga elmondta, hogy náluk ezért szeretik nagyon a bírók az automatikus szignálást, mert nincs vita arról, hogy miért kaptam én ezt az ügyet és miért nem a másikat, és mert hosszú távon kiegyenlítődik a bírói leterheltség.

A szignálás nyilvánossága, ennek transzparenciája megint csak egy intézményi szervezeti kérdés. Az igazságszolgáltatás pártatlansága a külvilág számára ennek a segítségével is biztosítható. Senki sem gondolja komolyan, hogy napi szinten az ügyek tömegénél ennek bármi jelentősége lenne. Természetesen nincs. Pontosán tudja a szignálás feladatával megbízott személy, hogy a bíróságon mire miért osztja ki az adott ügyet. Ám a külvilág számára és a pártatlanság látszata szempontjából ez mégis lényeges. Ugyanakkor nem lehet azt sem letagadni, hogy bizonyos politikailag érzékeny ügyeknél itt jogosan merülhet fel a mindenkor ellenzék oldaláról egyfajta vád abban az esetben, ha számukra kedvezőtlen döntés születik az adott ügyben.

A fegyelmi ügyek kapcsán az volt a workshop konklúziója, hogy nagyon óvatosan kell kezelni a kérdést. Nemzetközi gyakorlatban nagy különbségeket látunk, az Egyesült Államokban, Mississippi

államban például a fegyelmi eljárás kezdeti szakaszától kezdve minden teljesen nyilvános, hogy az adófizető polgárok tudják, kik azok, akik morális alapon róluk ítéletet hoznak. Ugyanakkor, ha megnézzük az angol gyakorlatot például, ott ezt nem biztosítják. Vagy a francia gyakorlatot, ott 2001. óta ugyancsak biztosítják a teljes nyilvánosságot. A workshop résztvevőinek a többsége annak a véleményének adott hangot, hogy itt bizony az anonimitás komoly jelentőséghez kell hogy jusson, és miután gyakorló bírák voltak a résztvevők, nem véletlen, hogy ennek az álláspontnak adtak hangot.

Egyébként a francia gyakorlat érdekes történeteket mutat, melyek az ügy kényességére rávilágíthatnak. Az egyik legismertebb ügy az volt, amikor egy bíró a talárja alatt az eljárás során magát szexuális játékkal próbálta izgalomba hozni. Az ügy a kezdetektől nagy sajtónyilvánosságot kapott, a bíró ellen természetesen büntetőeljárás indult, amelynek során felmentették arra hivatkozással, hogy időszakos pszichés zavara volt. Ezt követően az igazságszolgáltatási tanács, mint fegyelmi tanács, megpróbált valamit kezdeni az üggyel, végül a bírót teljes fizetés mellett otthoni munkavégzésre kötelezték. Ehhez képest az Egyesült Államokban ugyanez előfordult: a bírót 20 hónap börtönbüntetéssel sújtották és megvonták a nyugdíját is, mert a szolgálati esküjét megszegte. A francia sajtó úgy összegezte a történeteket, hogy ha valaki ilyet akar csinálni, mégiscsak Franciaországba tegye.

A viccet félretéve, ezek valóban kényes ügyek, mégis egyértelműen látható, hogy abba az irányba halad a világ, hogy a fegyelmi eljárásokat is nyilvánossá kell tenni. A kérdést mégis óvatosan kell kezelni. Magyarországon nincs komoly jelentősége, elolvastam az OBH jelentését, egy kezén meg tudja számolni az ember, hány fegyelmi ügyre került sor mondjuk 2012-ben. Azonban azokban az országokban, például az angol jogrendszerben, ahol az utóbbi években fegyelmi ügyben is reformot hajtottak végre, rohamosan nő a fegyelmi ügyek száma.

Felmerült még a vagyonbevallás kérdése. Elnök úr annak idején jelezte, hogy probléma a bíróságok számára, hogyan és miként lehet a bírák vagyonbevallását kezelni. Miután az egyetemen a legkisebb pénzösszeg felett rendelkezve is vagyonbevallást kell beadni, ismerem az érzést, mi sem szeretjük ezt az egészet, és gyakran felesleges dolognak tartjuk. De az elmúlt időszak történéseit figyelembe véve, főként bizonyos bírákkal szemben indított büntetőeljárások kapcsán azt kell mondani, hogy talán érdemes ennek nyilvánosságát is felvetni. Nagyon meglepő volt, amikor a vita során a moldáv kolléga egyszer csak felpattant, odament a komputerhez, ráment a neten a saját vagyonbevallására, ami bárki számára elérhető. Náluk a legtermészetesebb dolog, hogy a bírók vagyonbevallása abszolút nyilvánosságot élvez.

Hilbert Edit:

Az előadók közül kérdés, vagy hozzászólás az előadáshoz, az elhangzottakhoz?

Handó Tünde:

Azért szerveztük a konferenciát, hogy minél több mindent lássunk. Az ügyelosztásra, ügybeosztásra visszatérve egy másik munkára is van rálátásunk. Az Országos Bírói Tanács tagja az Európai Bírói Tanácsok Hálózatának, ahol az egyik munkacsoport az ügybeosztási rendekkel foglalkozik. A delegált kolléga arról számolt be, hogy mindenhol automatikus ügyelosztás van. Ehhez képest a következő alkalommal, amikor valóban minden ország számot adott arról, hogy hol milyen rendszer van, kiderült, hogy a skandináv országok nem is hallottak ilyenről. Nem is értették, mi azzal a probléma, ha az elnök osztja ki az ügyeket?

Az hogy valami jó, vagy nem jó, hogy egy bíróban vagy bírósági vezetőben „lehet-e bízni”, az nem biztos, hogy a bírókon vagy adott esetben az igazgatási vezetőkön múlik. Sokkal inkább azon a környezeten, amelynek érdeke védeni a bírót, vagy érdeke támadni a bírók tisztességét.

Répássy Róbert:

Nekem is nagyon izgalmas a szignálás kérdése, vagy az ügyelosztás, ahogyan az elnök asszony mondja. De a jelenlévőket is kérdezem: ez biztos, hogy az igazságügyi adatokkal összefüggő kérdés? Elég sok ilyen vitát megéltem, mindenféle szép itáliai városoktól kezdve, egészen a Parlamentig. Mindenütt beszéltünk már a törvényes bíróról, de ha nekem most meg kellene mondanom, hogy ha valamit elkövetnék, utána melyik bíróhoz fogok kerülni, akkor arról fogalmam sincs. Legrosszabb esetben azt tudom megmondani, hogy melyik bíróságra kerülnék, de ez sem biztos.

Egyszerűsítsük le a problémát: a törvényes bíró az egy garanciális adat. Azt honnan lehet megtudni pontosan? Legalább is a magyar jogrendszerben. Megjegyzem, hogy az automatikus szignálás sem segít ezen. Azt sem tudom, hogy pontosan hogyan lehetne meghatározni a törvényes bírót. Valószínűleg a törvényes bíró az a bíró, akit előre nem lehet meghatározni. Tulajdonképpen ez lenne valószínűleg a definíciója. A törvényes bíró az, akiről biztosan nem tudom, hogy ki, majd akkor tudom meg, hogy ha egyszer elé kerülök.

De félretéve a tréfát: a törvényes bírónak, mint valamifajta egyébként tényleg nem vitatható jogállami elvnek a felelőse, valójában egy farizeus, vagy legalábbis látszat probléma, álprobléma, mert nem tudjuk pontosan hogy ki a törvényes bíró. Jó lenne tudni és akkor bárki elmondhatná, hogy „haverom” a törvényes bíró, de azért eddig nem kell elmenni.

Szerintem a törvényes bíró kérdését és a közérdekű adatnak, vagy pontosabban az igazságügyi adatnak a kérdését szembe kellene egyszer állítani. Világossá kellene tenni azt, hogy ez az adat megismerhető-e. Egy állampolgár számára ugyanis meghatározható, hogy őneki adott ügyben ki lesz a törvényes bírója, vagy nem.

Engem ez nagyon zavar, mégpedig azért, mert ezt az érvet többször hallottam vitákban, hogy „de a törvényes bíró, ragaszkodom a törvényes bíróhoz, stb.”, mindenki ragaszkodjon a törvényes bíróhoz persze – csak ez valójában meghatározhatatlan.

Badó Attila: Csak annyiban reagálnék, hogy szerintem itt, a teremben rengeteg törvényes bíró van, akiket a törvény alapján neveztek ki. Azt gondolom viszont, hogy a probléma lényegét onnan is meg lehet fogni, hogy valóban vannak bizonyos országok, ahol a jogi, jogalkalmazási kultúra miatt, valamint a társadalom igazságszolgáltatáshoz való viszonya miatt fel sem merül az, hogy ez probléma lehet. A politika és az igazságszolgáltatás viszonyában lehet ezt a kérdést értelmezni. A törvényes bíróhoz való jog egyébként a franciáktól indult, tehát az 1790-es évektől kezdve beszélünk a fogalomról. A németek pedig az előre meghatározottság elvét olyan szintre emelték, hogy egy évre előre lehet tudni, hogy a beérkező ügyeket miként szignálják. Nem tud egyetlen személy sem diszkrecionális jogkörével élve ebbe belenyúlni, vagyis ki van zárva az, hogy az a bírósági vezető, aki ismeri a bírónak az attitűdjeit, ezt megváltoztassa. Kényes politikai ügyeknél van ennek jelentősége, ott bizony az automatikus szignálás kivédheti a vádat. Mert onnantól kezdve nem jöhet senki azzal, hogy kérném szépen itt befolyásolták, hogy melyik bíró ítélkezik majd az ügyben. Tehát amikor feltesszük a kérdést, hogy ki a törvényes bíró, akkor pont az a jó, hogy nem lehet megtudni valójában, ki a törvényes bíró.

Végignéztam az olasz, osztrák, amerikai példákat, amelyek azt mutatják, hogy ezerféle technikai megoldás létezik, de mindegyikben közös, hogy az előre meghatározottság elvét megsérteni nincs módja senkinek.

Handó Tünde:

Megszólítva érzem a bírói kart és erre nagyon érzékeny vagyok. Egyrészt az, hogy mi lesz úgynevezett „politikailag kényes” ügy, azt nem a bíró dönti el, mert a bírónak minden ügy egyformán vagy büntető, vagy polgári ügy. Ha már a németeknél tartunk, ott a bírók politikai párt tagjai lehetnek, ahogyan sok más európai országban is. Senkiben sem merül fel, hogy ha akár automatikus kiosztás folytán egy ügy egy szociáldemokrata, vagy egy konzervatív néppárti tag bíróhoz kerül, attól ez kényes politikai ügygé válna lenne. Mert egy bírónak, bármilyen is a

világnézete, legyen bármilyen a vallása vagy a politikai meggyőződése, az adott ügyet a jogszabályok alapján és a tényekről való meggyőződése alapján kell megítélnie. És ha nem az az alapvető, hogy minden bíró függetlenül és pártatlanul ítélkezik, akkor ez nem azt az egy konkrét bírót vagy azt az egy intézményt gyengíti, hanem a bírói kar és a bírósági szervezet egészét.

Répássy Róbert: Bocsánat, nem akarok az ördög ügyvédje lenni és elnézést kérek, hogy én dobtam be ezt a témát, de azokban az országokban, ahol egy évre előre meg van határozva, hogy a valamilyen sorrendben érkező ügyeket ki fogja tárgyalni, ott tudják, hogy ki fogja meghatározni a törvényes bírót? Az ügyész, a vádemelés sorrendjével. Majd ő meghatározza. Majd ő kiszámolja, hogy melyik bíróhoz fog kerülni.

Harangozó Attila: Péterfalvi Attila elnök úr azzal kezdte, hogy ez a kérdés mennyivel kapcsolódik az adatkezeléshez. Az említett nemzetközi konferencián nem véletlenül volt ez a harmadik workshop témája, hiszen az igazgatási munka az gyakorlatilag a legkényesebb. Ha valamiben transzparensnek kell lennünk, akkor az igazgatás, és ha valahol a bizalmas adatokat úgy kell kezelni, hogy azokat senki ne ismerhesse meg, az szintén az igazgatás.

Épp a napokban kaptunk egy megkeresést: egy szervezet kért összesítést az 5 éven túli ügyekről. A gazdálkodó szervezetek neveit és ügyszámokat kértek. Az ítéletablák és a törvényszékek között pedig kialakult egy jogértelmezési probléma arról, hogy ezek közérdekű adatok-e.

A törvénynek, amelyről beszélünk, szintén az egyik feladata, hogy az igazgatási nyilvánosság kérdésében is egyértelműen döntsön. Az koncepcionális kérdés, hogy megerősítjük a bírói kart és az igazgatási vezetőt, és engedünk neki diszkrecionális jogot, vagy egy másik nemzetközi példára hivatkozva teljesen automatikus rendszert vezetünk be. Egy biztos: a rendszernek átláthatónak kell lennie, ugyanis a lényeg, hogy az ügyfél értse a szabályozást, mert akkor megnyugszik, és akkor nem lesz további sajtóvita.

Balla Lajos: Mint bírósági vezető, aki részt vesz az ügyelosztásban, a szignálás, ügyelosztás automatizmusával kapcsolatban azt tenném hozzá, hogy számtalan olyan probléma van, amelyet meg kell oldani. Például az egyik ilyen az adott bírósági szervezet működőképessége. Arra utalok, hogy az automata szignálás nem válogat, ugyanolyan nagy terjedelmű ügyeket, például 100 vádlottas ügyeket hozhat egy tanácshoz. Ez pedig azt jelenti, hogy az adott ügyszak, ahogy mondani szoktuk, egyszer lehetetlenül el, de akkor nagyon hosszú időre. Azért gondoltam szükségesnek ezt elmondani, mert összetett a kérdés és számtalan olyan dolog van, ami az adatkezeléshez képest más vizekre is elvisz, és a „más víz” a működőképességgel kapcsolatos óriási nagy óceán.

Hegedűs István: A szignálás nekem is az egyik vesszőparipám. Két dolgot szabadjon jelzésszerűen csak mondanom:

Az egyik, hogy vannak országok, ahol ez nem probléma. Bízom benne, hogy majd ez Magyarországon sem lesz probléma. Most viszont az, és úgy gondolom nagyon sok támadás éri a bíróságokat emiatt. Most teljesen mindegy, hogy alappal vagy alaptalanul, egyszerűen nem hiszi el a társadalom, hogy korrekt módon, előre kiszámíthatóan, automatikusan történik az ügyek kiosztása. Teljesen mindegy, hogy politikai felhangokat keresnek, nem hiszi el nekünk a társadalom. Ezért úgy gondolom, hogy egyetlen módon védekezhetünk ez ellen, hogy ha a lehetőségekhez képest minél precízebben rögzítjük a játékszabályokat.

Gondolják el, hogy elkezdünk focizni, valaki lő 35 méterről egy gólt, de azt mondom én, mint a gólt kapó csapat, hogy mi úgy szoktuk játszani, hogy 30 méteren túl nem lehet gólt löni. Ha valaki pedig 3 méterről lő gólt, annak azt mondom, nálunk 5 méteren belül csak fejjel lehet. Mondom mindezt utólag. A szabályokat előre le kell írni. Igaza van Balla Lajosnak abban persze, hogy nem lehet elültetni egy ügyszakot, egy tanácsot.

Az OBH foglalkozik az arányos munkateher elosztással, és vannak szempontok, amelyeket lehet

érvényesíteni. Ez alapján tudható, hogy ha ide jön egy 500 oldalas ítélet, akkor azt az a tanács kapja – most fellebbvitelről beszélek – amelyik páros vagy páratlan, egyes vagy kettes. A következőt a másik, a harmadik tanács, mindegy hogy ki. A negyediket megint páros vagy páratlan. Tehát meg tudom mondani előre, hogy 2018-ban például, ha érkezik egy 500 oldalas, azt melyik tanács kapja. Ebbe nem lehet belenyúlni, ez az arányosságot is biztosítja.

Vagyis, ha leírjuk a játékszabályokat, meghatározzuk az elveket, akkor nem lehet bennünket támadni. Igaza van az ítélőtábla elnökének, ha el tudjuk magyarázni, hogy azért kapta a Harangozó Attila által vezetett tanács, mert ő volt a soros, akkor nincs kérdés és kétely. Mondván: tessék megnézni, itt van, két évvel ezelőtt leírtuk, most ez a tanács jött, tehát ezért került hozzá. Nem azért mert neki barna a haja, vagy kopaszodik, hanem azért mert ő a soros. És így ki tudjuk védeni ezeket a támadásokat. Köszönöm!

Handó Tünde:

Szeretném megnyugtatni a közönséget, hogy az Országos Bírószági Hivatal foglalkozik ezzel a kérdéssel. Egyrészt van egy olyan folyamatban lévő informatikai fejlesztés, amely lehetővé teszi majd, hogy az ügyek mellé egy új mutatószámot rendeljünk, a munkaidő igényességét megjelölve. Ezzel ki tudnánk alakítani egy olyan informatikai rendszert, amely megmutatná, hogy egy bírónak mekkora munkaidő-igényű ügyei érkeznek egy-egy hónapban.

Az OBH is figyelemmel kíséri a nemzetközi szervezetek munkáját, igyekszünk beszerezni az OBT delegáltjától az anyagokat, hogy azokat egész bírói karral megosszuk. Az tudni kell, hogy a bíróságok ügyelosztási rendjei legalább 10 éve nyilvánosak. Bárki láthatja az adott bíróság honlapján, hogy milyen az ügyelosztási, vagy ügybeosztási rend. Hogy ez mennyire cizellált, az egyelőre az elnökön múlik, de azon vagyunk, hogy minél részletesebb legyen, és mind jobban biztosítsa az átláthatóságot.

Hilbert Edit: Köszönöm, Dr. Hack Péter tanszékvezető professzor úr előadásával folytatódik a konferencia.

Hack Péter: Köszönöm. A mai konferencia témái közül, az idő rövideje miatt csak a konferencia címének második részére, az „igazságügyi tájékoztatás”, tehát nyilvánossági részre koncentrálok. Arra, hogy milyen keretek között és milyen dimenzióban érdemes ezzel foglalkozni. Kicsit inkább a jövőbe tekintenek. Az a véleményem, hogy a jogalkotásnak természetesen építenie kell a múltbeli események tapasztalatira, de lehetőség szerint meg kell próbálni felkészülni a jövő kihívásaira. Az igazságszolgáltatási tájékoztatás és az igazságügynek a nyilvánosság előtti megjelenése drámai változásokon megy keresztül a világon. Ezek olyan gyors változások, hogy akik ott voltak a Badó Professzor Úr által említett workshopon, emlékeznek rá, hogy volt egy angol bírő, aki előadást tartott. Arról beszélt hogy Angliában teljesen idegen az a gondolat, hogy tárgyalóteremből televízió-közvetítés legyen. Ez volt október 25-én. Október 30-án Nagy Britannia történelmében először élő közvetítést adtak bírósági tárgyalótermekről. Ha a konzervatív angolok évszázadok után egy történelmi tradíciót megszakítanak, akkor érdemes arra figyelni, mert úgy tűnik, a változás szele működik a világban.

Arról szeretnék röviden beszélni, hogy melyek azok a kihívások, amelyek az igazságszolgáltatást érik, illetve, hogy a tájékoztatást hogyan kellene megszervezni. A kihívások a 21. század eleje óta két oldalról jelentkeznek, nemcsak Magyarországon, hanem a világ minden részén. Az egyik elem, az egyik ilyen nagy kihívás az igazságszolgáltatás drámai mértékű politizálódása: a politika a 21. század elején sokkal nagyobb interferenciában van az igazságszolgáltatással, mint mondjuk a 20. század elején. A másik, amiről már sok szó esett, a médiatizálódás, vagyis hogy az igazságszolgáltatás hogyan jelenik meg a médiában és ott milyen szerepe van. Sokan tudják, hogy az úgynevezett reality televízió a '90-es évek közepén egy konkrét büntetőügy kapcsán lett kitalálva az Amerikai Egyesült Államokban, Kaliforniában. O. J. Simpson ügyét 9 hónapon keresztül

közvetítették a nemzeti hírcsatornák, és szinte az összes nagy nemzetközi angol nyelvű hírcsatorna. A hírgyártók pedig rájöttek arra, hogy emberek millióit ültette le ez a televízió elé, és elkezdtek gyártani a reality tv-t, mert azt látják, hogy lám a hétköznapi valóság, és benne a drámát produkáló bírósági munka mennyire érdekes. És ma már egészen új szintekre léptünk ezen a területen.

Mit értek a politizálódás alatt, tehát milyen tendenciák vannak ezen a területen? Az egyik irány, amely a problémákat előhozza az hogy politikai ügyek válnak igazságszolgáltatási üggyé. Soha a demokratikus államok történetében nem volt ilyen gyakori, hogy politikusok bíróság elé kerüljenek. Ha körülnézünk a térségben, azt látjuk, hogy Szlovákiát kivéve valamennyi szomszédos országban volt miniszterek, miniszterelnökök vagy államfők, vagy börtönben ülnek már, vagy, még, vagy éppen kijöttek és készülnek újra visszamenni.

Ez nemcsak kelet-európai jelenség, a volt francia külügyminiszter, korábbi brit miniszterek, brit képviselők állnak és álltak bíróság előtt. Amerikában Illinois állam kormányzója tölti 14 éves börtönbüntetését.

Eredetileg a politika területén indult ügyek, korrupciós ügyek, vagy hatalmi visszaélési ügyek kerültek bíróság elé. De vannak más ügyek is – például itt a devizahitel ügy, amellyel a bíróság kénytelen foglalkozni, miközben nem a bíróság, és nem is az igazságszolgáltatás generálta a problémát. Vagy vannak az olyan típusú ügyek, mint korábban a Magyar Gárda ügye, amikor a közvéleményt foglalkoztató, a politikát foglalkoztató ügyek végső pontja a bíróság, és mindenki a bíróságtól várja, hogy a problémát megoldja.

Én a devizahiteles üggyel kapcsolatban azt gondolom, hogy az az elvárás amit a Kúriával szemben megfogalmaz a közvélemény, olyan mintha a tudományos akadémiának adnánk két hetet, hogy a globális felmelegedés problémáját oldja meg, és ha addig nem sikerül, akkor megvonjuk a támogatást.

A másik elem, a másik tényező, amely az igazságszolgáltatás politizálódását eredményezi, az az, amikor igazságügyi kérdések válnak politikai ügyekké. Ez összefügg a média megjelenésével. Olyan ügyekről van szó, amelyeknek semmilyen politikai vonatkozása nem volt, de a a média bűnözésre irányuló érdeklődése miatt rendkívül nagy súlyú ügyekké válnak. Ilyen például az olaszliszakai ügy, vagy Marion Cozma sérelmére elkövetett bűncselekmény ügye. Tulajdonképpen nem politikusok szerepelnek benne, nem a politika generálja, de nagyon erőteljes közfigyelmet vált ki.

A politikusok nem tehetik meg, hogy ne nyilvánítsanak véleményt ezekről az ügyekről. Ha egy képviselőt, vagy minisztert megkérdezzük, nem mondhatja azt, hogy azt se tudom, miről beszélnek. Ez nemcsak magyar jelenség. Az elmúlt hetekben Nagy-Britanniában volt egy botrány, egy celeb, Nigella Lawson került bíróság elé, mint tanú. A férjével pert indítottak két hölgy ellen, akik a házvezetőnőjük voltak, mert azzal gyanúsították őket, hogy elsikkasztották a pénzt. A celebpárt tanúként hallgatták meg – a nő időközben válik a férjétől is. A tanúkénti kihallgatásánál egyebek mellett előkerült a kábítószer fogyasztása. A brit miniszterelnök a twitteren tette szövé, hogy ez mennyire nem jó. A brit bírók pedig azért szólaltak fel, hogy a miniszterelnök ne avatkozzon bele konkrét ügyekbe.

Tehát látszik, hogy politikai figyelmet kapnak a bíróság előtt zajló ügyek, mindenütt a világon. Ezt nem lehet kiiktatni, nem lehet azt várni, hogy a politikus, aki a közügyekkel foglalkozik és a közéletben szerepel, a közügyektől számító és a közéletet foglalkoztató ügyekben ne mondja el a véleményét. De ezzel a bíróságoknak számolnia kell.

A mediatisálódásra vonatkozóan sokféle kutatás zajlik, például a Pécsi Tudományegyetemen egy fiatal kutatója, Antal Dániel azzal foglalkozik, hogy a büntető igazságszolgáltatás hogyan van jelen a nyilvánosságban. Kimutatta, hogy bizonyos országos kereskedelmi csatornák hírányagainak nagyon jelentős hányada a bűnügyi hír, vagy bűnügyhöz kapcsolódó hír.

A klasszikus vegyes rendszerű büntetőeljárás arra épült, hogy a nyomozási szakasz el van zárva a nyilvánosságtól, a tárgyalás pedig nyilvános. Ma már a társadalom ítéletet hoz, mielőtt a vádemelésre sor kerül, mert mindenféle részlet megjelenik, amelyeknek a fele sem igaz. Péterfalvi

elnök úr említette a médiaetikát. Ma már a médiaetika kérdése zárójelbe tehető a média jelentős szegmensében. Azért, mert a médiaetika köti az írott és az elektronikus médiát, az úgynevezett mainstream médiát, de abszolút nem köti a közösségi médiát. Ebben a szegmensben névtelen bloggerek azt csinálnak, amit akarnak. A média-fogyasztók között korosztályonként eltérően jelenik meg a közösségi média szerepe. A 30 év alatti korosztály kétharmad része egyáltalán nem is találkozik a mainstream médiával. Általában a mainstream médiában vannak etikai normák, meg jogi felelősség. De kétharmad részük az csak közösségi médiából tájékozódik, abból alakítja ki a véleményét, és ilyen szempontból a facebook nagyobb hatással van ma már, mint a napilapok többsége.

Ma sokkal jobban jelen van a közvéleményben az igazságszolgáltatás, mint akár tíz éve. Az előadásra készülve néztem utána, hogy vannak bírók, akik azt szokták meg, hogy a tárgyalóteremben van hallgatóság, ők kihirdetik az ítéleteket, amelyeket feltesznek az internetre. Az egyik ítélet egy észak-magyarországi büntetőügy közösség elleni erőszak ügyében született. Amikor legutóbb a múlt héten megnéztem, már 104 ezren látták az ítélethirdetésről készült videót. Ebből is látszik, hogy egyszerűen más dimenzióban történik az, amit a bíró a tárgyalóteremben tesz.

Ráadásul a közösségi médiának azt a szerepét is nagyon veszélyesnek látom, és a korábbiakhoz képest egészen más dimenzióba helyezi a kérdést, hogy ma már a közösségi médián keresztül zajlanak a „lincselések”. A nemzetközi szakirodalom szerint a közösségi médiára feldobnak valamilyen hírtartalmat, és azt a személyt, akit ez érint, a közösségi médián keresztül tönkreteszik. Mit jelent ez? Felteszik a fényképét, a házának a fényképét, a gyerekének a fényképét, stb.. Feltesznek olyan gyerekkori filmbejátszásokat, amellyel tönkre lehet tenni, meg lehet semmisíteni egy embert.

Volt az elmúlt hetekben egy másik konkrét ügy is. Valaki tett a Twitteren egy félreérthető bejegyzést. Majd felszállt egy repülőgépre és Kaliforniából Afrikába utazott 17 óra alatt. Mire megérkezett már nem volt állása, mert félreérthető vagy rasszista megjegyzést tett, és olyan több ezres levéláradat indult meg a munkáltatójához, hogy kirúgták.

Tehát amikor adatról beszélünk, nyilvánosságról beszélünk, erről a dimenzióról is beszélünk kell. Gondoljuk bele, szeretnénk-e látni a gyermekünk fotóját azzal, hogy ezer vagy tízezer forint jár annak, aki belerúg ebbe a gyerekbe. És gondoljunk bele abba is, hogy erre tud-e a jog valamilyen lépést tenni.

A folyamat vége az, hogy minden irányból kihívások érik a bíróságot: szakmai fórumok, közvélemény, a média, a politikai pártok, a kormány, a törvényhozás. Mindenfajta szabályozás-kérdés szorosan összefügg azzal, hogy milyen egy adott országban a bíróság megítélése. Magyarországon viszonylag keveset tudunk arról, hogy a magyar közvélemény mit gondol a bíróságokról. Készült egy kutatás 2009-ben (Kelemen László kutatása), az eredményeket publikáló könyv címe: „Miként vélekedünk a jogról?” Megkérdeztek ezer reprezentatív mintához tartozó embert bizonyos kérdésekről, és megkérdeztek 100 jogászt. Vizsgálták, hogy mennyiben tér el a jogászok értékrendje, megítélése az általános társadalmi értékrendtől és megítéléstől. Azt látták, hogy sok kérdésben, politikai értékrendben, szokásokban, stb., a bűnözésről való gondolkodásban, a halálbüntetés kérdésében, a jogászok nem tértek el szignifikánsan az értékrendjüket tekintve a társadalom többségének értékrendjétől. Egy terület volt, ahol nagyon szignifikáns eltérés volt aközött, ahogy a jogászok megítélték a helyzetet, és ahogyan a társadalom: ez az igazságszolgáltatás működése. Nem árulok zsákbamacskát, a jogászok szignifikánsan jobb véleményekkel voltak az igazságszolgáltatásról, mint a társadalom egésze. Ami engem arra a következtetésre vezetett azon az előadáson amelyet két éve a Magyar Jogászegylet konferenciáján ebben a témában tartotta, hogy minél jobban ismerjük, hogyan működik valami, annál pozitívabb a vélemény. Szerintem ma is ez az üzenete annak, amiről beszélünk: a tájékoztatás, a nyitottság segít a pozitívabb megítélésben.

Azonban hadd beszéljek a negatív oldalról is. A kutatók egyik kérdése az volt, hogy a bíróságok által hozott ítéletek általában elfogadhatóak-e. Ez egy 2009-es vizsgálat eredménye. A jogász

mintában, a megkérdezett jogászok döntő többsége azt mondta, hogy elfogadható. A társadalom egészében viszont ez fele-fele arányban kaptak pozitív és negatív választ.

Egy következő kérdés: befolyásos emberekre másképpen alkalmazzák-e a jogot, mint az átlagemberekre. A jogász minta nagyjából fele-fele arányban oszlik meg, ez se egy olyan nagyon jó adat, de sokkal jobb, mint amit a társadalom többsége gondol. Egy újabb adat arról, hogy a magyar bíróság előtt minden ember egyenlő elbánásban részesül-e. A jogászok többsége egyetért, csak hogy amilyen mértékben a jogászok egyetértenek, olyan mértékben nem ért egyet a társadalom. Van egy táblázat arról is, hogy Magyarországon mennyire érdemes az igazunkat a bíróságon keresni. A jogászok többsége azt mondja, hogy érdemes, persze ebben is van elfogultság, mert hiszen ebből nekik üzlet van, de a társadalom döntő többsége azt mondta, hogy nem érdemes bírósághoz fordulni. Ez egy nagyon-nagyon rossz tendencia! Például a nagy horderejű polgári ügyekben nem is fordulnak bírósághoz a nagy cégek, hanem választott bíróság útján rendezik a dolgaikat.

Mire lenne szükség? Szerintem szükség lenne egyértelmű és világos célmeghatározásra. Az egész vitaanyagot alapvetően nagyon jónak tartom, személy szerint a külön törvény híve vagyok, tehát az előterjesztőkkel értek egyet, de azt gondolom, hogy vannak előnyei mindkét megoldásnak.

Jónak tartom azt is, hogy a Be. és a Pp. között tegyen különbséget, ezt egy törvényen belül is meg lehet tenni, bizonyos eltéréseket lehet szabályozni. Viszont én azt gondolom, hogy a tájékoztatás és a nyilvánosság egy kicsit túlzottan, mint cél jelenik meg az előterjesztésben, és nem mint eszköz. Azt gondolom, hogy a nyilvánosság és a tájékoztatás nem cél. Nem az a cél, hogy legyen nyilvánosság, hanem az a cél, hogy ez a nyilvánosság és ez a tájékoztatás alá legyen rendelve annak a célnak, ami szerintem az igazságszolgáltatás iránti közbizalom, tehát az igazságszolgáltatás megismerését és az igazságszolgáltatás iránti bizalmat szolgálja.,

Ezt a bizalmat vagy ki kellene alakítani, vagy létre kellene hozni, vagy helyre kellene állítani. Hogy a három közül melyik, nem tudom eldönteni. Nagyon jó lenne, ha lenne egy tudományosan megalapozott képünk arról, hogy ma Magyarországon mit gondolnak az igazságszolgáltatásról az emberek. Én mindenféleképp, amit oktatok, készíttetek a hallgatóimmal véleményt, amit nem mindig jó elolvasni, de mindig jó belőle tanulni. Évről évre kevesebb hiba jön elő, mert amit az egyik évben megemlítenek, azt a következő évben kiküszöbölem.

Ha meg tudja az igazságszolgáltatás erősíteni a saját magáról kialakult pozitív képet, akkor nem kell félnie a nyilvános vitáktól. A közszereplők ugyanis, ha az igazságszolgáltatás egy nagy tekintélyű szervezet, nem mernek konfrontálódni vele, mert senki nem szeret népszerű intézményekkel szembekerülni.

Sokszor azt érzem, hogy jogászként próbálunk a legjobb szándékkal a saját tapasztalataink alapján barkácsolni, miközben külön szakma az, hogyan lehet jobb képet kialakítani. A politika ezt már tizenöt éve alkalmazza. El kell adnunk a saját termékünket. Nem gondolom, hogy kommunikációval rossz ítélezési gyakorlatot, például az ügyek elhúzódnását, vagy a hibás ítéleteket át lehet hidalni, de azt gondolom, hogy a jó ítélezési gyakorlatot rossz kommunikációval le lehet rontani.

Egyre jobban látni a magyar ügyekben is azt a tendenciát, hogy a peres felek kezdik használni a médiát. Konkrét folyamatban lévő ügyekben indult el karaktergyilkosság személyekkel szemben olyan adatokból, amik csak a büntetőügy adatai lehetnek, tehát az újságíró ezeket nem ismerhette, nyilvánvalóan vagy a nyomozóhatóság, vagy az ügyész adta oda ezeket az újságíróknak, és használta a médiát arra, hogy az ügyben számára kedvező közhangulatot alakítson ki. Még nincs is vádemelés, de a médiában már meghatározzák a narratívákat. Itt jelenik meg a gyakorlati probléma: a büntetőeljárásban, a nyomozási szakaszban az iratokat nem lehetne nyilvánosságra hozni, mégis vannak olyan ügyek, amelyekben mire a tanú hazaér, már kint van valamelyik honlapon a vallomásáról készült jegyzőkönyv. És senki nem tudja megmondani, hogy aki ezt kirakta, mit követett el.

Összefoglalva tehát: kellene egy pontos helyzetkép arról, mit gondol a lakosság, egy következtetés, hogy ebből mi következik az igazságszolgáltatásra nézve, és hogyan kell, vagy lehet változtatni

ezen. Ha a világos stratégia az igazságszolgáltatásról szóló társadalmi kép kialakításában segít, akkor ez együtt kezelendő a bíróvá válás, az eljárási törvények szabályaival. Köszönöm, ennyit szerettem volna mondani.

Hilbert Edit: Köszönöm az előadást. A felszólalók közül van valakinek hozzáfűznivalója? Péterfalvi Attilát Majsa Dóra helyettesíti a továbbiakban, ő kíván felszólalni.

Majsa Dóra: A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság Információszabadság Osztályáról jöttem. Ezt azért tartom fontosnak elmondani, mert a hozzászólásom is alapvetően e téma köré csoportosul.

Hack Péter említette, hogy alapvetően a tárgyalások nyilvánosságának, a bíróságokkal kapcsolatos nyilvánosságnak a közbizalom építése és megtartása, kialakítása a legfőbb lényege. Szeretnék visszakanyarodni államtitkár úrnak elnök úrhoz intézett kérdésére is, hogy a sajtó és a hallgatóság között milyen különbséget lehet tenni, de alapvetően az alkotmánybírószávi határozatokra épülő értelmezésünk az, hogy a tárgyalás nyilvánossága és a sajtónyilvánosság, kvázi az egész társadalmi nyilvánosság megkülönböztetést igényel. A tárgyalási nyilvánosság a közösségi média lincselését nem foglalja magába, egyfajta szabályozás szükséges ahhoz, hogy adott esetben ugyanazon a tárgyaláson résztvevő sajtó képviselője twitter-en, tumblr-en tudjon élő közvetítést nyújtani a sajtó számára, mint ahogy az egyébként elő is fordult pár ügy kapcsán. Például a Stohl ügy kapcsán a Velvet-nek a képviselője előben, „Percről percre” tájékoztatta az Index olvasóit. Megoldási javaslatként felmerülhet a regisztráció kérdése. Személy szerint ezzel azért nem értek egyet, mert a hallgatóság illetően való adatrögzítése egy készletező adatkezelés lenne, és az adatkezelésnek a legfőbb célja, hogy legyen cél. Az, hogy valaki adott esetben jogsértést követhet el azáltal, hogy facebookra, twitterre, tumblrre feltölti, hogy milyen szaftos pletykákat tudott meg egy emberölési ügy tárgyalása kapcsán, nem megfelelő cél. Ilyen potenciális cél nem indokolhatja az információs önrendelkezési jog korlátozását, illetően módon ezt a megoldást mi nehezen tudnánk támogatni, legalábbis az Infotv. szellemiségével és az eddigi AB határozatok szellemiségével nehezen lenne összeegyeztethető.

Mégis valamilyen módon mindkét alapjogot védenünk kell, tehát néha-néha skizofrén állapotba kerülünk, jelen esetben is a sajtó nyilvánosságot és a tárgyalás nyilvánosságát is nagyon fontosnak tartjuk biztosítani. Ugyanakkor ezt a korlátlan nyilvánosságot a tárgyalás nyilvánosságával kapcsolatosan valamilyen módon szabályozni kell.

Köszönöm.

Répássy Róbert: Én Hack Péter előadásához egy ponton szeretnék csatlakozni. Hack Péter azt mondja, hogy a mai 21. századi mediatisztált világban, amilyen most már Magyarország is, az eljárás résztvevői az adatok felhasználásával lényegében az eljárási érdekeiket próbálják előremozdítani, vagy próbálják befolyásolni az ügy kimenetelét. Itt jön be a képbe a védelemhez való jog kérdése. Mivel ez tényleg egy körülbástyázott alkotmányos alapjog, egyértelműnek tartom azt, hogy „sajnos” hozzá tartozik az is, hogy a büntetőeljárás terheltje érdekében adott esetben az adatok csoportosítása, felhasználása, transzformálása, manipulálása is történik. Az történik, ahogyan Hack Péter mondta, hogy kialakítják a narratívát. De az a furcsa ebben, és mindannyian kicsit érezzük is, hogy ez nem helyes dolog, de konkrétan egy alapvető jog. Olyan szinten alapvető jog, hogy tőlünk távolabbra néhány országban ezen múlik a büntetőeljárás kimenetele például. Tehát nehéz azzal mit kezdeni, hogy ha azt látjuk, hogy az adatok csöpögtetése, szelektálása pontosan azért ad arra lehetőséget, hogy ezekkel visszaélnek, mert az adatok nem mindegyike nyilvános. Mennyivel egyszerűbb lenne, ha mindenki mindent tudna az ügyről, mert akkor nem lehetne ezzel manipulálni, így viszont, éppen a terhelt, vagy a terhelt védője fogja ezeket az adatokat felhasználni, és egyértelmű, hogy kiveszi azokból az adatokból, azokat, amelyek nyilvánosság esetén már más megközelítésbe kerülnek.

Én ezzel a problémával nehezen tudok mit kezdeni, mert bizonyos esetben lehet, hogy az eljárás valamely szereplőjének érdeke lenne, hogy a teljes adat legyen nyilvános. Most is sokszor hallunk olyan nyilatkozatokat olyan büntetőügyekben, amelyek államtitokká, vagy minősített adattá vannak minősítve, hogy ők azt akarják, hogy legyen nyilvános. Nyilván meghatározott eljárási pozícióknak a képviselte érdekében. Úgy érzem, áthidalhatatlan probléma lesz, hogy az adatokat az, akinek érdekében áll, és akinek jogában áll, szelektálja, hogy a rá vonatkozó, bűnösségét, felelősségét mentő adatokat szelektálja, és ezeket hozza nyilvánosságra. Ez mindig is egy probléma lesz, hogy nem fogunk tudni teljesen tisztán látni.

Engedje meg Hack Péter, hogy még egy axiómájához csatlakozzak: azt mondja, hogy az adatok nyilvánossága nem cél, hanem egy eszköz. Ha jól értettem az előadásának a konklúzióját, ez az igazságszolgáltatással szembeni közbizalom megerősítéséhez szükséges. Ezzel maximálisan egyetértek, az a kérdés, hogy vajon lehet-e törekedni itt tökéletes megoldásra, hol van az a szint, ahol az igazságszolgáltatással szembeni közbizalom már elfogadható lesz. Ugyanis az az én axiómám, hogy mindig lesznek vesztesek. Az igazságszolgáltatás már csak ilyen: érdekkonfliktusokat próbál feloldani, vagy legalábbis eldönteni. Mindig lesznek vesztesek, szerintem az egy illúzió, hogy az igazságszolgáltatás teljes körű közbizalmat élvezzen. Nyilván lehet magasabbra emelni, stb. A politika azért nem jó példa, azért nem lehet összehasonlítani vele, mert a politikai kommunikációban a legfontosabb az, hogy meg legyen az ellenségkép. Van kormány, van ellenzék, eleve van két ellentétes kommunikációs pozíció. Az igazságszolgáltatásban elvileg nincs ilyen. Szerintem addig volt az igazságszolgáltatás iránt nagy bizalom, amíg az igazságszolgáltatás iránt autokrata tisztelet alakult ki. Amíg tisztelték az igazságszolgáltatást, az szent volt, és senki nem gondolhatott mást róla.

Olyan világban, ahol az alkotmánybírók különvéleményét szembesítik az alkotmánybíróság többségi véleményével, és van elsőfokú, meg másodfokú ítélet, amelyek néha szöges ellentétben állnak egymással, nagyon nehéz kialakítani egy abszolút értékű bizalmat. Abszolút igazságszolgáltatás iránti bizalom nem létezik, mert nem tudom, hogy melyiket tiszteljem...? Például a devizahitelek ügyében azt, aki az adósnak adott igazat, vagy azt, aki nem neki. Vagyis az a problémám, hogy lehet-e, és meddig lehet emelni a közbizalmat az adatnyilvánosság módján.

Hack Péter: Sok mindenben egyetértek azzal, amit Répássy Róbert mondott. Az adatszelektálásnál nem azt mondtam, hogy ez rossz vagy jó, ez egy tény. Az biztos, hogy rossz, ha az egyik fél szabadon megteheti, bármit nyilvánosságra hozhat, a másik viszont nem. Az biztos, hogy rossz, ha például a hatóságok az információs monopóliumukkal visszaélnek. Amerikában valóban így van, csak ne felejtjük el, hogy ott az ügyész választott hivatalnok, és például az O. J. Simpson ügyben botrány lett abból, amikor sor került volna a vádesküdszéki tárgyalásra, de a hírcsatornákon keresztül az ügyészség kiszivárogtatott egy segélykérő telefont, amit az áldozat a férje bántalmazása miatt a rendőrségnek tett. Emiatt nem lehetett vádesküdszéket tartani, és emiatt a bíróság döntött a vádemelésről. De ott volt tétje az ügyész számára, ezeknek a „játszmáknak” azok az ügyészek ugyanis, akik ebben az ügyben kudarcot vallottak, elveszítették az állásukat, mert elfogyott a közbizalom körülöttük.

Olyan szabályozást ne hozzunk, ami az egyik felet kötelezi, a másikat nem. Olyan szabályozást se hozzunk, ami végrehajthatatlan, vagy értelmetlen.

A másik kérdés, hogy lehet-e törekedni a tökéletes megoldásra a közbizalom területén. A válaszom az, hogy igen, lehet, elérni nem lehet, de törekedni lehet, sőt kell is. Ezt a közbizalmat retorikával, vagy kommunikációval nem lehet elérni. Ha három éven belül nem születik egyszerű ügyben ítélet, nincs olyan kommunikáció, ami közbizalmat hoz létre. Ha minden harmadik ítéletről utóbb kiderül, hogy teljesen téves, akkor sincs olyan kommunikáció, ami közbizalmat hoz létre, de a közbizalomhoz komoly érdek fűződik.

És az utolsó gondolatom az, hogy egyetértek azzal, hogy a politika más, mint az igazságszolgáltatás. A igazságszolgáltatásban nincs ellenségképzés, kivéve, ha valaki az

igazságszolgáltatást ellenséggént bevonja a küzdelembe. Ebben a pillanatban ugyanis az igazságszolgáltatás jelenik meg az ellenség szerepében, ráadásul védtelenül. Jó egy olyan szabályozás, ami az igazságszolgáltatás számára is lehetőséget ad a védekezésre. Például ne támadjanak hónapokon keresztül bíróságot olyan tények alapján, aminek az ellenkezőjét állapította meg az ítélet. Hogy legyen valamilyen lehetőség arra, hogy a bíróság kommunikálja azt, hogy nem ez van az ítéletben, amivel nyilvános fórumokon hónapokon keresztül gyalázzák, és azt a látszatot keltik, hogy korrupt volt, miközben az a tényelem amire hivatkoznak, csak egy internetes bejegyzés, és az ítéletben semmilyen alapja nincs. Ez a fajta kommunikációs helyzet, amiben az igazságszolgáltatásnak meg kellene jelennie, mert különben rövid távú érdekekből az igazságszolgáltatás egésze tönkretelhet, akár ügyfelek, akár politikai szereplők által.

Trappné dr. Kiszely Rita: Elnök asszony utalt az ENCJ-re. Egy másik munkacsoportban a tagországok felé egy kérdőív elkészítése van folyamatban, amely pont a a bírakkal, a bíróságokkal való elégedettséget kívánja felmérni.

Virág Csaba (bíró, OBH): Rövid észrevételem lenne a kutatási módszertannal kapcsolatban. A „mindig érdemes az igazunkat a bíróság előtt keresni” kérdéssel kapcsolatban az volt a konklúzió, hogy ez nem ad túl rózsás képet a bíróságokról. Nem konkrétan a konferencia témájához tartozik, de a kérdésfeltevés körében nyilván nem lehet egyértelműen tudni, hogy itt a „mindig” kérdésre, vagy az „igazunk” vonatkozásában válaszoltak a hallgatók. Tehát ebből a kérdésből és az erre adott válasz vonatkozásában azt gondolom, hogy nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy ez arra vonatkozik, hogy a bíróság előtti igazság keresésével lenne problematika.

Másik kérdés, ami átvezet a nyilvánosságához: a választott bíróság vonatkozásában tett ugyanebben a körben az előadó úr egy olyan észrevételt, amely szerint egyre többen fordulnak a választott bíróságokhoz. Ez a kérdés engem is foglalkoztatott, és egy saját kutatási eredmény alapján megállapítható, hogy a határon átnyúló ügyekben nem azért választanak nemzetközi választott bíróságot a felek, mert nem bíznak meg a saját bíróságukban, hanem mert egymásban nem bíznak meg, illetve nem ismerik a bíróság eljárási rendszerét. Azért nem választják, mert a választott bírósági eljárás, mint kiderült, drágább, mint a bírósági eljárás, és adott esetben nem is gyorsabb. A bírók kiválasztása akár több évig is eltarthat, azok az eljárások nem nyilvánosak, a határozatok még anonimizált módon sem lesznek közzé téve.

A polgári magánjogi viszonyban a felperesi pozíció önként választott. A polgári jogviszonyban akár egy szakértő jelenléte a tárgyaláson is ellentétes adatvédelmi jogszabályi előírásokat, illetve eltérő érdekeket indukál. Hogy konkrét példával is éljek: a szakértő több polgári esetben hivatkozva az adótitokra és a rá vonatkozó szakértői szabályra, nem adja ki a polgári bírónak a helyrajzi számokat azoknak az ingatlanoknak a vonatkozásában, ahol összehasonlító adatot használ, amelyekből beazonosítható, hogy kik a tulajdonosok, mikor vették meg, milyen áron. Egy 2013-as közigazgatási kollégiumi vélemény erre ki is tért, azt az álláspontot fejtette ki, hogy megismerhetőnek kell lennie minden adatnak, az ügyfeleknek ellenőrizniük kell, hogy a szakértő biztos igazat mond. Az a gyakorlat alakult ki, hogy a szakértő zárt borítékban odaadja a bírónak az általa jogszabály által kötelezett adótitokként megőrzendő adatokat, amit nem adhatna ki, a bíró tett egy titoktartási nyilatkozatot az ügyvédekkel felekkel, és megnézik az adatokat. Eltérő pozícióban, eltérő igények vannak, adott esetben egy általam tárgyalt ügyben egy nagy médiaszolgáltató egy híres celebbel szembeni perében az ajándék visszaadása, illetve nem visszaadása körében teljes nyilvánosságot kívánt a celeb, ahol jelen is volt a televízió és közvetített, a tévétársaság pedig a szerződéses adatok vonatkozásában, hogy milyen feltételekkel kötött szerződést a reality sóban résztvevő személyekkel, teljes titoktartást kért. Ütköztek a peres felek érdekei, és egészen érdekes módon az alperesi pozícióban lévő fél a nyilvánosságot kívánta.

Egyetlen utolsó mondat: valóban, a Nemzeti Adatvédelmi Hatóságnak két határozata is van a tárgyalások nyilvánossága vonatkozásában, amely a 2008-as AB határozatra hivatkozik. Ez azt

mondta, hogy nyilvánosság, az ügyfeleket védő azon jog, amely az ő garanciális érdekeiket védi, tehát nem a közmegismerést szolgálja, hanem a nyilvánosság az eljárásban résztvevő feleknek az a joga, amely garantálhatja az igényük esetén, hogy az ügyük nyilvánosan is kerülhet elbírálásra. Itt a nyilvánosság urai, vagy jogosultjai az eljárásban résztvevő felek, akik a nyilatkozatuk alapján ebből következően korlátozhatják is azt. A hatóság arra az álláspontra jutott, hogy a közérdekből nyilvános adatok jogintézménye nem azonosítható a nyilvános tárgyalás jogintézményével. Én azt gondolom, hogy a koherens szabályozás vonatkozásában az egyes jogintézmények összeütközése folytán mindenképpen szükséges lenne ezeket az ellentétes intézményeket feloldani. Én a polgári ügyszakban ismerem ezeknek a napi konfliktusát, és az előadó nyilván be fog erről számolni. Köszönöm.

Hilbert Edit: A konferenciánkat dr. Kertész József, a Szegedi Ügyvédi Kamara elnökének a hozzászólásával folytatjuk. Ezt követően szünetet tartunk, mert elnök asszonynak és az államtitkár úrnak el kell mennie egy sajtótájékoztatóra, de utána folytatjuk a konferenciát.

Kertész József: Tisztelt hölgyeim és uraim, kedves kollégáim! Minden protokollt és udvariasságot félretéve köszönöm, hogy a Csongrád megyei ügyvédek képviselőjében jelen lehetek a konferencián. Abban a kedvező helyzetben vagyok, hogy itt az előttem felszólalók gyakorlatilag majdnem mindent elmondtak, amivel készültem, de sem az Önök türelmét nem kívánom igénybe venni, sem ismétlésekbe nem kívánok bocsátkozni.

Engedtesse meg, hogy ezen törvény koncepciójához néhány ügyvédi oldalról fűzött megállapítást elmondjak. A közvéleményben az ügyvéd mindig a rossz, gonosz oldalon áll. Azért higgyék el nekem, hogy Magyarországot tizenháromezer ügyvéd tevékenykedik, és a zöme tisztességes, becsületes, a jogszabály szellemében eljáró kolléga. Azt tudjuk, hogy a sajtószabadság kiszélesítésével a jogi ügyek nyilvános kezelésében is áttörő változás állott be. Naponta lehetünk tanúi annak, hogy egyes ügyek több oldalról kerülnek megvilágításra, így az adatkezeléssel is óhatatlanul kapcsolatba kerülnek. Az ismeretlen forrásból származó adatok nagyon nagy kározt okoznak, sajnálatos módon a védelmi oldalról ki kell jelentenem, hogy az adatok kiszivárogtatása sokszor a hatóságok oldaláról történik. Mondok egy példát: a különféle eljárási cselekményeknek a helye, ideje, a pontos meghatározása mind a hatóság oldaláról történik, amikor ez realizálódik, a sajtó, a rádió, a televízió teljes stábbal ott van és beszámol a történetekről, ha pedig konkrét adatokat az adott cselekmény kapcsán nem is sikerül szerezniük, de akkor féligazságokról tájékoztatják a publikumot.

A saját oldalunkat tekintve ugyan szinte naponta találkozunk a védenye nimbuszán felkapaszkodó ügyvéddel, aki az ügyvédi törvényben előírt kötelezettségének eleget téve minden törvényes eszközt megragad, hogy az ügyfele, a védenye képviselőjében napvilágot lássanak ezek az adatok, és ennek érdekében mindent el is követ. Itt azonban problémát jelent az én értékítéletem szerint, a nyilvánosság és a tájékoztatási kötelezettség nem egyenrangú, egymást kizáró körülményként értékelendő. Ugyanis a nyilvánosság és az adat védelme, mint állami, és az igazságszolgáltatás tekintetében, központi cél, egymást kizárják. Általánosságban elmondható, hogy az emberek többsége, így az igazságszolgáltatás valamennyi dolgozója, kollégája is médiafelhasználó lett. Az igazságszolgáltatás és a nyilvánosság kapcsolatában kialakult helyzet alapján az lenne megállapítható, hogy az igazságszolgáltatásnak nem csak vaknak, hanem némának is lenni kell? Azt hiszem mindannyian tudjuk a választ.

Az eljárásban résztvevők érdekeiknek érvényesítése céljából nagyon sokan kihasználják a nyilvánosságot. Gondolok itt arra, hogy a nyomozóhatóságot, az ügyészséget, a bíróságot képzett szóvivők jelenítik meg, meghatározott jogszabályok rendelkeznek a bíróságok tájékoztatási kötelezettségéről, és ezen közhatalmi jogállásból fakadó előnyöket sokszor – értékítéletem szerint – a személyiségi jognak és a törvényi vélelemnek a sérelme árán is kihasználják. Az ügyvédet csak az ügyvédi törvény és az etikai szabályzat köti az ügyféllel kapcsolatos adat közléséről, továbbításáról,

publikálásáról. A büntetőeljárás, polgári perrendtartás, illetőleg OBH utasításai rendelkeznek a bíróság és a nyilvánosság kapcsolattartásáról, és a már hivatkozott 1998. évi XI. tv. 8. §-a szabályozza az ügyvédi titoktartást. Az ügyvédi titoktartás körében a képviselő mindent köteles a törvényi előírások szerint az ügyfele érdekében megtenni, így képviselni, bizonyítékokat előterjeszteni, illetőleg ellenbizonyítékokat kifogásolni.

Én úgy gondolom, hogy a fegyveregyenlőség elve megkívánná, hogy ne csak a hatóság, hanem az ügyvéd is juttassa érvényre ügyfele érdekét. És itt szeretnék egy apró kis tanáccsal szolgálni: mindig az ügyvéd felelőssége kellene, legyen, hogy a lehetséges előnyök és hátrányok mérlegelésével jelölje meg, hogy mi a média cél. Legyen az ügyvéd felelőssége az, hogy az általa megismert adatokat, tényeket, bizonyítékokat milyen körben szabad publikálni, és milyen úton-módon kerülhet végül a média számára is elérhetővé.

Mind a polgári, mind a büntető megbízás egyfajta piaci előnyt jelent az ügyvédnek. a megbízás során nagyon sokfajta magatartást tanúsíthat az ügyvéd. Egyébként a Magyar Ügyvédi Kamara teljes ülése által elfogadott ügyvédi törvényben is pontosan körülhatárolt etikai szabályzat ezt pontosan körülírja. Pontosán meghatározza, hogy az ügyvéd mikor mit tehet, mert ha ezeket a szabályokat, és itt akár az adatkezeléssel kapcsolatosan is történik szabályszegés, megfelelő hatóságként eljár, felelősségre von, megállapítja a felelősségét, aminek már fegyelmi felelősségre vonás is lehet a következménye. Az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsának alapelve és elvárásai csak általánosságban nyújtanak tájékoztatást az ügyvéd részére, de ismétlem, minden törvényes eszközt fel kell használnia az ügyvédnek az ügyfele érdekében. A megbízás elvállalásakor került kapcsolatba a hatósággal az ügyvéd, gyakorlatilag ekkor szembesül az adatok halmazával. Viszont a hatóságok, akikkel kapcsolatba kerül a jogi képviselő, nem sérthetik sem az ártatlanság vélelmét, sem a fél személyiségi jogait.

Gyakorlatilag egy olyan jogszabályt kellene megalkotni, amire igazán tanácsot szerettem senki nem tud adni a jelenlévők közül, csak próbálkozunk.

Még egyetlenegy dolgot szabadon elmondanom: az adatok minőségi vizsgálata nem bíróság jogköre. A bíróság az előtte kezdeményezett eljárási jogszabályok szerint és eljárásban köteles dönteni. Itt az adatok kezelése a bíróságon belül van, így a bíróé, a bíróság elnökéé, vagy a másodfokú bíróság elnökéé, de gyakorlatilag csak arra korlátozódik, hogy az esetleges jogsértést megelőzze, illetőleg, ha sajnálatos módon bekövetkezik a sérelem, akkor ezt orvosolja. Mindannyian tudjuk, hogy az eljárással érintett felek nagy száma, az ügyek nagy száma, azok bonyolultsága, jelenleg megoldhatatlan feladatot jelent az illetékes hatóságoknak, ugyanis ha már csak két ember vesz részt a hatóság előtti eljárásban, az egyiknek biztos, hogy nem jó a döntés. Akkor az már minden eszközt felhasznál, próbálkozik, hogy mindezekkel ő gyengítse a hatóság munkáját.

Röviden ennyit szerettem volna elmondani, ennek szellemében ismételten köszönöm az ügyvédség nevében, hogy meghívtak, további sok sikert és eredményes munkát kívánok valamennyiüknek. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Hilbert Edit: Van-e az előzőekben elhangzottakhoz hozzászólás? Nem jeleztem, de a főügyész úr előadása elmarad. Most szünetet tartanánk, ezt követően két rövid előadásra kerül sor, szeretném, ha továbbra is megtisztelné minden jelenlévő a konferenciánkat.

A szünetet követően:

Vida-Sós Tünde (bíró, Szegedi Járásbíróság): Részben a Szegedi Tudományegyetemhez is kötődöm jómagam is, mert amellet, hogy a Szegedi Járásbíróság polgári bírójává vagyok, a Szegedi Tudományegyetem Alkotmányjogi Tanszékének oktatója is vagyok, így próbáltam ezt a két pozíciót az előadásomban ötvözni. Az idő előrehaladottságára tekintettel igyekszem a lényegyet kiemelni és lerövidíteni.

Amikor adatkezelésről beszélünk, akár igazságügyi adatkezelésről is, nem mehetünk el amellett, hogy alapjogi kérdésről van szó. És ha alapjogi kérdés merül fel, akkor nem lehet kiragadva egy alapjogot vizsgálni, hanem azt a többi alapjog környezetében kell, hogy megtegyük.

A téma szempontjából két alapjogot emeltem ki: az egyik a privacy, a magánszférához való jog, a másik pedig a nyilvánosság, mint alapjog. Ez volt az első megfogalmazása a magánszférához való jognak. Amit fontosnak tartok kiemelni ebből, hogy a Német Alkotmánybíróság az információs önrendelkezési jogot is ehhez az alapjoghoz teszi, és a témánk szempontjából fontos, hogy a német alkotmánybíróság az információs önrendelkezési jogot kiterjesztette például a válóperes iratokra, drogfogyasztással összefüggő adatokra, az elítéltek levelezésével kapcsolatos irataira is. A magyar Alkotmánybíróság nagyon sok mértékben támaszkodik a német Alkotmánybírósági esetjogra. Az Alaptörvényünk tartalmazza ezzel kapcsolatban a személyes adatok védelmével kapcsolatos szabályt.

A másik alapjog, amit gyorsan megemlítenék, ami már sokszor elhangzott, a nyilvánosság elve, és jelen előadás szempontjából a tárgyalás nyilvánossága az, ami fontos. Említés került az Alkotmánybíróság határozatairól: több határozatban is foglalkozott a tárgyalás nyilvánosságával, most néhány megállapítást emeltem ki. Említette kolléga úr és Majsa Dóra is a 873/B/2008. számú AB határozatot, amely alapvető tételeket tartalmaz. Leszögezi, hogy más a tárgyalás nyilvánossága, és más például a közérdekű adatok nyilvánossága. Ezzel jogalkalmazóként a bírónak is tisztában kell lenni.

Kis elméleti bevezetés után rátérnék arra, hogy a konkrét vitaanyag alapján készítettem el az előadásomat, amelyben néhány problémára szeretném ráirányítani a figyelmet.

Az alapjogoknak a sajátja, hogy ezek sokszor ütköznek egymással. Polgári bíróként azt tapasztalom, hogy igenis ütközésekről van szó, amelyeket a bírósági eljárásokban tapasztalunk. A jelenleg hatályos szabályozás sok mindenben iránymutatást ad. Az alapfogalmakat megtaláljuk az infótörvényben, más jogági szabályokban, de én magam is szembesültem olyan problémákkal, amelyet nem szabályoz kielégítően a jelenlegi jogszabályi környezet. Egyetértek azzal, hogy szükség van egy különálló törvényre, akár egységes adatfogalommal, de már itt látszik, hogy nem lehet eltekinteni az egyes eljárások sajátosságáról. Más nyilvánosság érvényesül egy cégeljárásban, más nyilvánosság egy büntetőeljárásban. A cégeljárásban a teljes körű nyilvánosság törvényi alapelv, és ez a nyilvánosság érvényesül mondjuk egy természetes személy cég képviselőnek a lakóhelyére, születési idejére, anyja nevére, amik egyébként személyes adatoknak minősülnek. Ugyanezek az adatok már egy polgári peres eljárásban másként minősülhetnek. Ellenérdekű felekről van szó, felmerülhet annak az igénye, hogy valamelyik peres fél nem biztos, hogy szeretné, hogy az ellenérdekű fél ismerje az adatait. A jelenlegi szabályozás, a Pp. úgy rendelkezik, hogy a keresetlevélben fel kell tüntetni a felek lakóhelyét. Tapasztaltam azt, hogy egy gyerektartásdíj megállapítása iránt indított ügyben beadta a felperes a keresetlevelét, bejelölt rajta egy lakóhelyet, onnan idézésre került, és amikor a tárgyaláson az ő személyes meghallgatására sor került, meg kell kérdezni a születési helyét, idejét, anyja nevét, munkahelyét. Amikor ide értünk, azt mondta a felperes, hogy az a cím, ami a keresetlevélben van, nem az ő lakóhelye, és nem szeretné megmondani a munkahelyét sem, mert nagyon fél a volt élettársától, hogy felkeresi, bántalmazza. Ugyanakkor azt mondta, hogy arra hajlandó, hogy ezt zárt adatként elhelyezzük az iratok között.

Ez az egyik probléma, ami véleményem szerint jelenleg nem megoldott. Ilyenkor a bírónak egyrészt jogszabályt kell követnie, mert a Pp. kötelezően előírja ezeknek az adatoknak a megállapítását, ugyanakkor ott van egy méltányolható érdek, ami teljesen érthető és indokolt adott esetben, hogy a felperes nem szeretné, ha megtudná a volt élettársa ezeket az adatokat. Ezek személyes adatok, kötelező adatkezelésről van szó.

A vitaanyag tartalmaz egy olyan felvetést, amely szerint lehetőséget kellene adni arra, hogy az ügyfelek minősítsék a saját adataikat, amellyel a bíróság passzív adatkezelési pozícióba kerülne. Ezzel egyetértek, a konkrét esetben úgy tudnám elképzelni, hogy például azt tartalmazhatná a törvény, hogy azok az adatok, amiket a felperes a keresetlevelében közöl, fő szabály szerint teljes

mértékben közölhetőek a másik peres féllel, de a törvény által meghatározott körben átgondolandó kérdés, hogy melyek legyenek azok az adatok. Lehetőséget kellene adni arra, hogy titokként kerüljenek kezelésre a bírósági eljárás során, és például ne kelljen kiadni az ellenérdekű félnek a lakóhelyét és a munkahelyét. A már elhangzott fegyverek egyenlőségének alapelvét ez nem sérti, hiszen itt nem bizonyítékok csatolásáról van szó, hanem egyes személyes adatokról, és úgy gondolom, hogy akár a csatolandó bizonyítékokon is el lehet végezni ezt a titkosítást, akár kitakarással, vagy más módon.

A másik pontja a vitaanyagnak a személyi hatály kérdése. Határozott véleményem az, hogy valamennyi eljárásban résztvevő személyre ki kellene, hogy terjedjen az új törvény, ugyanis jelenleg sokszor az eljárásban résztvevők nincsenek tisztában azzal, hogy ők mit tehetnek az eljárás során tudomásukra jutott adatokkal, és azt hogyan használhatják fel. A saját ügyeimből mondok példát: egy kölcsön visszafizetése iránt indított perben a felperes egyebek mellett úgy kívánta az állításait bizonyítani, hogy becsatolt egy olyan jegyzőkönyvet, ami közte és a volt felesége közötti bontóperben készült jegyzőkönyv volt. Tényleg tartalmazott bizonyos információkat az előttem lévő felperesről és egy kívül álló harmadik személy közötti kölcsönszerződéses viszonyban. A bíróban ilyenkor felmerül a kérdés, hogy én ezt a bizonyítékként becsatolt, minden adatot tartalmazó jegyzőkönyvet vajon kiadhatom-e az alperesnek, akinek semmi köze nem volt a peres felek bontóperéhez. Azon adatok nincsenek kitakarva, ugyanakkor a felperes ezt bizonyítékként csatolta, tehát nyilván joga van megismerni azokat a körülményeket, amelyeket a felperes a saját állításainak a bizonyítására felhasználni kíván.

A jelenlegi jogszabályi környezet nem ad például arra lehetőséget a bírónak, hogy ő kitakarjon részeket, vagy csak egyes részeit közölje az alperessel, tehát jelenleg ki kell adnunk ezt az alperesnek, aki így olyan információk birtokába jut, ami egy kívülálló harmadik személy belső életével kapcsolatos dolgokat tartalmaz.

A másik példa, amikor pénzügyi intézeteket keresünk meg. Bevett gyakorlat, hogy akkor közli a pénzügyi intézet a folyószámlával kapcsolatos adatot, ha megvan a titoktartás alóli felmentés. Egy kísérőlevelet szoktak küldeni, hogy legyen tisztában azzal a bíróság, hogy innentől kezdve mi kezeljük ezeket az adatokat, és mi is felelősek vagyunk ezeknek az adatoknak a megőrzéséért, a megfelelő bánásért. A Pp. 119. §-a e körben tartalmaz rendelkezést, megadja az írásba foglalt titoktartási nyilatkozatot, ezzel nincs is probléma. A gond akkor merül fel, ha ezt az ügyet egy másik hatóság tőlem bekéri. Egy rendőrség, esetleg az adóhivatal, mert kiderül, hogy olyan jövedelem van, ami után nem történt adózás. A kérdés, hogy akkor én ezt hogyan küldhetem meg, innentől hogyan érvényesül az üzleti titok titokban maradása.

Elhangzott már, azért tartom fontosnak a törvény személyi hatályának egyértelmű rögzítését, hogy az eljárásban résztvevők vegyék tudomásul, hogy felelősségük van abban, hogy mit tesznek fel az internetre. Itt egy példa, egy tárgyalási jegyzőkönyv, aminek az az érdekessége, hogy egyébként zárt tárgyalás volt, de a fél neve, lakóhelye, minden megtalálható rajta. Nagy divatja van az úgynevezett devizahiteles perek ítéleteinek is: ilyet is találtam, kitakarás nélkül minden adattal fent van az interneten.

Kiemelném az orvosi titkok kérdését, ami kicsit a tárgyi hatályt is érinti. Tipikusan a gondnokság alá helyezési perek kapcsán merül fel mindig valamilyen orvosi adat. Kötelező igazságügyi szakértőt kirendelni, az ő szakvéleménye alapján tud a bíróság döntést hozni. Amikor a bíró meghozza az ítéletet, szükségszerű, hogy az indokolásban orvosi adatokat fejtegetsen, amelyek nem csak hogy személyes adatoknak, hanem különleges adatoknak is minősülnek. Az ítéletet pedig megküldi a peres feleknek és a gyámhivatalnak is. Innentől kezdve ezek a sokszor tényleg érzékeny adatok kikerülnek a bíróság hatóköréből, és itt jön a képbe a tárgyi hatály: helyes lenne bírósági iratokra kiterjeszteni, hogy hiába kerül ki a bíróság hatóköréből, onnantól kezdve a gyámhivatalnál is megfelelő módon kezeljék.

Ennél még furcsább a helyzet, ha az alperes ingatlanvagyonnal rendelkezik. A Pp. szerint a földhivatalt meg kell keresni a gondnokság alá helyezés tényének a feljegyzése iránt. Én úgy jártam,

amikor az első ilyen ítéleteimet meghoztam, hogy a rendelkező részt küldtem csak meg, vagy csak megkerestem a földhivatalt, hogy jegyezzék ezt fel. Felhívtak a földhivataltól, hogy miért nem küldöm meg a teljes ítéletet, mert ez a gyakorlat. Akkor gondolkoztam el azon, hogy miért kellene egy teljes ítéletet egy földhivatalnak megküldeni, mi köze van ahhoz, hogy az én alperesem milyen mentális, vagy pszichés, vagy bármilyen problémákkal küzd. Egy biztos, és itt szeretnék utalni arra, ami a vitában elhangzott: ezeket akár a jelenlegi szabályozás alapján is lehetne egy kis odafigyeléssel helyesen gyakorolni.

Végül mindenféleképpen szerettem volna egy kicsit kitérni a kutatás kérdéskörére is a bírói munka mellett. Helyesnek tartanám azt, ha az új törvényben rögzítésre kerülne, hogy ki minősül kutatónak, milyen keretekben kutathatja a bírósági iratokat. Ebben sincsen egyértelmű helyzet. Néhány évvel ezelőtt hallgatók egy csoportja keresett meg azzal, hogy OTDK-ra készülnek, és azt a témát választották, hogy a bírósági iratokban, ítéletekben, beadványokban megjelenik-e, ha igen, akkor hogyan az akkori Alkotmány rendelkezése. Egy kollégámmal vállaltuk a konzulensi feladatokat, és szembesülnünk kellett azzal, hogyan történik a bírósági iratok kutathatósága, milyen feltételekkel, mit kutathatnak, és mit tehetnek közzé. Akkor például a hallgatókkal aláállítottunk egy titoktartási nyilatkozatot. Ezen a területen egyértelmű szabályozás kellene.

Végül egy kritikai észrevétel: a vitaanyag tartalmazza az igazgatási vezetőnek, az elnöknek az adatkezelési felügyeleti tevékenységét. Bár az elgondolás helyes, de szerintem az adatkezelés nem választható le az ítélezési tevékenységről, legalábbis polgári perben nehezen. Úgy gondolom, hogy a jogorvoslati eljárás erre megfelelő teret biztosít, és lehetőséget kell adni akár ennek a sérelmezésére és orvoslására is a jogorvoslati eljárásban.

Köszönöm a lehetőséget és a figyelmet!

Hilbert Edit: Tudom, értettem, hogy ki lehetne terjeszteni erre a jogorvoslati lehetőséget, de nem vagyunk olyan jogtudatos állampolgárok, hogy észlelnék, ha az adataikkal valamiféle jogellenes dolog történt. A büntetőeljárásban is küldünk meg földhivataloknak határozatot a bejegyzés érvényesítéséhez, de sosem gondoltam még arra, hogy teljes ítéletet küldjünk és nem csak rendelkező részt. Szerintem is szükséges az adatkezelés tudatosabb alkalmazása a bírók részéről, és ezt kicsit önkritikaként is mondom.

Répássy Róbert: Egyetlen dolgot szeretnék elmondani, csak azért, hogy egész hétvégén mindenki ezen gondolkozzon: az új Ptk. tartalmaz egy olyan új jogintézményt, amely szerint a közösséget ért sérelem alapján a közösség tagja keresetet indíthat. Ebben a perben az egyik alapvető kérdés az, hogy az illető az adott közösségnek tagja-e, ez egy különleges adat. Azt javaslom, gondolkodjanak a bíró kollégák azon, hogy ezt hogyan fogják titokban tartani.

Hilbert Edit: Utolsó előadásként a Szegedi Tudományegyetem Tudományos Diákkörének tagjai ismertetik a kutatási eredményeiket.

Végh Nándor előadása

Bartos Blanka előadása

Márki Dávid előadása